

ULUSLARARASI
İLAHİYAT VE SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU

ÖZET BİLDİRİ
KİTABI

15-16 MAYIS 2026 / KAYSERİ

KımlıkYayınları

9 786255 951779

KAYSERİ
ÜNİVERSİTESİ

DEVELİ
BELEDİYESİ

DEVELİ
İLÇE MÜFTÜLÜĞÜ

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
KAYSERİ ŞUBESİ

ULUSLARARASI
İLAHİYAT VE SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU

ÖZET BİLDİRİ
KİTABI

15-16 MAYIS 2026 / KAYSERİ

KimlikYayınları

ULUSLARARASI İLAHİYAT VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU ÖZETLER KİTABI
ULUSLARARASI İLAHİYAT VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
KAYSERİ DEVELİ 15-16 Mayıs 2026

EDİTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Nusret ÖZDİL, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ercihan ÜLGER, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TURAL, Kayseri Üniversitesi
sempozyumdeveliilahiyat@gmail.com
<https://makiis.kayseri.edu.tr>

Baskı ve Cilt

Tezmer Kitap
Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
ÖSYM Bürosu Karşısı / KAYSERİ
Tel: 0 352 207 66 66 - 31029
Sertifika No: 52115 / tezmer@yandex.com

E - Kitap

Ağustos 2026

ISBN

978-625-5951-77-9

T.C. Kültür Bakanlığı
Yayıncılık Sertifika No
52115

Köşk Mah. Ahmet El Biruni Cad. No: 8
Melikgazi / KAYSERİ
Tel: 0 352 207 66 66 / 31029 – 0 544 616 00 38
web: www.kimlikyayinevi.com

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz

DÜZENLEME KURULU

Düzenleme Kurulu Başkanı: Prof. Dr. Alparslan HANZADE, Kayseri Üniversitesi

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ, Kayseri Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim Halil ERDOĞAN, Kayseri Üniversitesi

Doç. Dr. Yasin İPEK, Kayseri Üniversitesi

Doç. Dr. Ümit Harun AKKAYA, Kayseri Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet YALÇIN, Kayseri Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TURAL, Kayseri Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Nusret ÖZDİL, Kayseri Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ercihan ÜLGER, Kayseri Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yaşar ATİLA, Kayseri Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Zeki TEKİN, Kayseri Üniversitesi

Prof. Dr. Alparslan HANZADE, Kayseri Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ, Kayseri Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim Halil ERDOĞAN, Kayseri Üniversitesi

Prof. Dr. Omar Abdul Wahab Mahmoud, University of Mosul

Prof. Dr. Omar Abdullah Najmuddin Al-Kilani, College of Islamic Sciences University of Diyala

Prof. Dr. Eşgane Babayeva, AMEA Edebiyat Entitüsü

Prof. Dr. Muhammed Ali Dabbour, Kahire Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Kamil CİHAN, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Murat SERDAR, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Abdulkadir Kıyak İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Hamza Karaoğlu Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Ünal Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Remzi Kılıç Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. Asım Yapıcı Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Prof. Dr. Asım Cüneyd KÖKSAL, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet TÖZLÜYURT, Yozgat Bozok Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Necati BARIŞ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ALTUNTAŞ, Giresun Üniversitesi

Prof. Dr. Suat ERDEM, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail PIRLANTA, Yozgat Bozok Üniversitesi

Prof. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN, Karabük Üniversitesi

Prof. Dr. Cahid KARA, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. İdris TÜRK, Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ

Prof. Dr. Halil İbrahim TURHAN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

- Doç. Dr. Leman Vagıfkızı (Süleymanova), AMEA Folklor Enstitüsü
Doç. Dr. Aynure Seferova., AMEA Folklor Enstitüsü
Doç. Dr. Nezaket Salmanova, Bakü Dövlət Universiteti
Doç. Dr. Sebine İsayeva, AMEA Folklor Enstitüsü
Doç. Dr. Meleyke Memmedova, AMEA Folklor Enstitüsü
Doç. Dr. Faiq Elekberli, AMEA Felsefe ve Sosyoloji Enstitüsü
Doç. Dr. Naile Asker
Doç. Dr. Yasin İPEK, Kayseri Üniversitesi Develi
Doç. Dr. Muhammed Bahaeddin YÜKSEL, Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Selahattin AYDEMİR, Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Harun AKKAYA, Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet YALÇIN, Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Emine Elif ÇAKMAK İGALÇI, Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Elnura Azizova, Azerbaijan Institute of Theology
Doç. Dr. Bayram Polat Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Balcı Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Sezen Köker Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Abdulkadir Bayram Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Rıdvan Yiğit Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Mehtap Başarır Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Ayhan Aslanoğlu Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Doç. Dr. Hacı ATAŞ, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Doç. Dr. Erdoğan POLAT, Ardahan Üniversitesi
Doç. Dr. Fikret Gedikli, Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Cahit KARAALP, Muş Alparslan Üniversitesi
Doç. Dr. Murat BIYIKLI, Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Elza Semedli, Bakü Xazar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin YÜNER, Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdulali ALIEV, Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halide YENEN, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TURAL, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ercihan ÜLGER, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar ATİLA , Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Şeref AYDIN, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Nusret ÖZDİL, Kayseri Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Uğur ALKAN, Kırklareli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Kenan ATILGAN, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem LÖK, Muş Alparslan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Musa DEMİR, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TOPŞİR, Giresun Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selahattin ASLAN, Muş Alparslan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Recep YILMAZ, Muş Alparslan Üniversitesi
Dr. Mustafa Stiti, Belgeleme ve Araştırma Merkezi, Doha - Katar

Dr. Mohamed Shaaban Abdelhamid, Kayseri Üniversitesi

Dr. Muhammed Camal Abdelnur; El-Ezher Üniversitesi, SOAS Londra Üniversitesi Okutmanı ve Oxford İslam-Hristiyan Araştırmaları Enstitüsü Üyesi

Dr. Muhammed El-Seyyid El-Sayyad; El-Ezher Üniversitesi, Oxford İslam-Hristiyan Araştırmaları Merkezi Üyesi

SEMPOZYUM PROGRAMI

SÖZLÜ SUNULMUŞ BİLDİRİ ÖZET METİNLERİ

İÇİNDEKİLER

TARİHSEL SÜREÇTE MEHDİLİK İDDAALARI VE DEVLETİN GÜVENLİK PARADİGMASI: ARŞİV BELGELERİ IŞIĞINDA OSMANLIDAN CUMHURİYETE BİR SÜREKLİLİK ANALİZİ	8
Abdul Halim GÜNEŞ	
Ermenistan'ın Hristiyanlaşma Sürecinde Azize Gayane Paradigması: Hagiografi Hafızası, Mekânın Kutsiyeti ve Liturji Mirası	10
Abdulali ALİEV	
ARAPÇA'NIN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ VE YAZILI HATALARIN DÜZELTİLMESİNDE YAPAY ZEKÂNIN KATKISI	12
Ahmed ALİOĞLU	
MUSTAFA ASIM KÖKSAL'IN BESTELENMİŞ ESERLERİ	14
Ercihan ÜLGER	
TOPLUMSAL YAPI, AHLAKİ PERSPEKTİF VE SUÇ: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME	16
Duygu KARAKAŞ AYDIN	
Türk Kültüründe Görülen Evlilik Çeşitleri Bağlamında Yeni Bir Tür: Dijital Evlilik	18
Fatih BALCI	
DİJİTAL ÇAĞDA HRİSTİYAN MİSYONERLİĞİ: SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YENİ YAYILMA STRATEJİLERİ	20
Feyza Fatma TUNCEL	
YENİ DİNİ HAREKETLERDE İKTİDAR MÜCADELELERİ: BAHAİLİK ÖRNEĞİ	22
Gülsüm TEKİN GÜLTER & Doç. Dr. Yasin İPEK	
KABUĞU KIRMAK: İSMAİL HAKKI BURSEVÎ'NİN ESERLERİNDE “ZÂHİD” ELEŞTİRİSİ	24
Ömer Faruk YİĞİTEROL	
HERESİYLE MÜCADELEDE KİLİSE VE DEVLET UZLAŞISI: MANİHEİZM ÖRNEĞİ	26
İbrahim KORHAN & Ahmet Yasir Polat	
HAÇLI SEFERLERİ'NİN MEŞHUR SİMALARINA DAİR ANALİTİK DEĞERLENDİRMELER	28
Mehmet Ali Kılci & Rıdvan Yiğit	
SHÖBÖGENZÖ: METİNSEL ÖZELLİKLERİ VE SÖTÖ ZEN GELENEĞİNDEKİ KONUMU	30
Merve SUSUZ AYGÜL	
MORİSKO AHMED B. KÂSİM EL-HACERİ'NİN (AFÛKAY) HAYATI VE MÜCADELESİ: ENDÜLÜS'TEN AVRUPA'YA UZANAN BİR ÂLİM VE DİPLOMATIN HİKÂYESİ	32
Dr. Mohamed Shaaban Abdelhamid	
OKUL ORTAMINDA DİN FELSEFESİ VE EĞİTİM FELSEFESİNİN ROLÜ: BİREYÇİ VE KOLEKTİVİST TOPLUMLARIN KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMASI	36
Murat YILMAZ	

TÜRKİYE'DEKİ YENİ DİNİ HAREKETLER VE GÖKSEL KURTARICI KÜLTÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ	38
Mustafa ELMALI & Doç. Dr. Yasin İPEK	
İSLAM TOPLUM DÜŞÜNCESİNDE ALİM: MUSTAFA ASIM KÖKSAL ÖRNEĞİ	40
Mustafa SERİN	
NÖROTEOLOJİNİN TEMELLERİ ÜZERİNE TARİHSEL BİR İNCELEME	42
Şeyma ERSAY KULAK & Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural	
İBÂDÂT VE MUÂMELÂT ARASINDA FIKHÎ BİR TASNİF PROBLEMİ OLARAK NİKAH AKDİ	44
Mücahit GÖKTAŞ	
KUTSAL METİNDEN SİYASAL ŞİDDETE: YAHUDİ KOLEKTİF HAFIZASI VE SİYONİST İDEOLOJEDE “ÖTEKİ” İNŞASI	46
Nihat ERGÜL & Doç. Dr. Yasin İPEK	
Türkiye’de Yaşayan Yahudiler, “Cizre Örneği”	48
Ömer Said KARAKAŞ & Doç. Dr. Yasin İPEK	
BİLİŞSEL TUTARLILIĞIN İKİ KURAMI: HEİDER’İN DENGİ KURAMI İLE FESTİNGER’İN BİLİŞSEL ÇELİŞKİ KURAMI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	50
Ömer YEDİOK & Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TURAL	
OSMANLI’DA NAKİBÜ’L-EŞRÂFLIK MÜESSESESİ:SEYYİD VE ŞERİFLERİN KAYITLI TUTULDUKLARI DEFTERLER	52
Sedat GÖDE	
TÂHİR İBN ÂŞÛR’UN MAKÂSİD TEORİSİ VE ISLAH TASAVVURU EKSENİNDE KUR’ÂN KISSALARINA YAKLAŞIMI	54
Şükrü ÇAL	
TÜKETİM TOPLUMUNDA "ISKARTA" OLMAK: MODERN BİREYİN DEĞERSİZLİK HİSSİNE KARŞI BİR SİĞİNAK OLARAK DİNÎ RİTÜELLER	56
Ümit Harun AKKAYA	
DESCARTES’İN GEÇİCİ AHLAK ANLAYIŞI: EPİSTEMOLOJİK ŞÜPHE VE PRATİK RASYONALİTE ARASINDAKİ STRATEJİK DENGİ	58
Yakup KAYA	
MUKADDİMETÜ’L-CEZERİ’NİN MANZUM VE MENSUR TÜRKÇE TERCÜMELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	60
Yasin ÇÖLLÜ	
UFO Dinlerine Genel Bir Bakış: Raelyenler Örneği	62
Doç. Dr. Yasin PEK	
MUSTAFA ASIM KÖKSAL’IN “PEYGAMBERLER TARİHİ” KİTABINDAKİ HZ. YAKUP VE HZ. YUSUF BÖLÜMÜNÜN KUR’AN KISSALARININ VERDİĞİ MESAJLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	64
Yaşar ATİLA	
TANAH’IN GAZAP OLGUSUNDA GÖRÜLEN DEĞİŞİM SÜRECİNİN ANALİZİ	66
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural	

TARİHSEL SÜREÇTE MEHDİLİK İDDAALARI VE DEVLETİN GÜVENLİK PARADİGMASI: ARŞİV BELGELERİ IŞIĞINDA OSMANLIDAN CUMHURİYETE BİR SÜREKLİLİK ANALİZİ

Abdul Halim GÜNEŞ *

ÖZET

İslam siyasi tarihinde "Mehdilik" olgusu, yalnızca teolojik bir kurtarıcı beklentisi değil, aynı zamanda kriz dönemlerinde toplumsal muhalefeti örgütleyen ve siyasi otoriteyi sarsan bir meşruiyet aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, mehdilik iddialarının Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçteki seyrini ve devlet mekanizmalarının bu fenomene karşı geliştirdiği refleksleri arşiv belgeleri ışığında analiz etmektedir. Meselenin temelinde, "Mehdi" olduğunu iddia eden figürlerin mevcut düzeni "bozulmuş" olarak nitelendirip ilahi bir görevle toplumu ıslah etme iddiası yatmaktadır. Bu durum, tarih boyunca Sudan'da Muhammed Ahmed örneğinde görüldüğü üzere sömürge karşıtı büyük halk hareketlerine dönüşebildiği gibi, Fas'taki iç karışıklıklarda olduğu üzere diplomatik krizlere de sebebiyet vermiştir. Osmanlı Devleti, halifelik vasfıyla bu tür iddiaları "fitne" ve "meşru otoriteye isyan" olarak kodlamış; meselenin dini boyutundan ziyade kamu düzenine olan etkisine odaklanmıştır. Arşiv belgeleri, İstanbul'un bu hareketleri birer asayiş sorunu olarak gördüğünü ve uluslararası dengeleri gözeterek ihtiyatlı bir politika izlediğini kanıtlamaktadır. Mehdiilik meselesinin güncelliği, modernleşme evresindeki Türkiye Cumhuriyeti'nde de sönümlenmemiş; bilakis 1930'lu yıllarda Tokat gibi taşra merkezlerinde kendini "Mehdi" ilan eden şahısların kolluk kuvvetlerine karşı sergilediği dirençle devam etmiştir. Cumhuriyet rejimi de Osmanlı'nın güvenlik odaklı yaklaşımını devralarak, bu tür çıkışları "irtica" ve "kanun dışılık" parantezinde değerlendirmiş, adli ve idari tedbirlerle bastırmıştır. Sonuç olarak mehdilik, dini duyguların istismarı üzerinden şekillenen, tarihsel süreçte kabuk değiştiren ancak özünde devletin egemenlik alanına meydan okuyan süregelen bir sorundur. Bu makalede ele alınan belgeler, devlet hafızasının bu tür "kurtarıcı" iddialarına karşı her dönemde benzer bir savunma refleksi geliştirdiğini ve meselenin sosyolojik bir vakıa olarak güncelliğini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mehdiilik, Siyasi meşruiyet, arşiv belgeleri, kamu düzeni, tarihsel süreklilik

* Abdul Halim GÜNEŞ, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, abdulhalimg8o@gmail.com, ORCID: 0009-0009-0027-3790.

POWER STRUGGLES IN NEW RELIGIOUS MOVEMENTS: THE BAHA'I EXAMPLE**Abdul Halim GÜNEŞ *****ABSTRACT**

In Islamic political history, the phenomenon of "Mahdism" is not merely a theological expectation of a savior, but also a tool of legitimacy that organizes social opposition and challenges political authority during periods of crisis. This study analyzes the trajectory of Mahdist claims from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey and the reflexes developed by state mechanisms against this phenomenon in the light of archival documents. At the core of the issue lies the claim of figures asserting themselves as the "Mahdi" to reform society through a divine mission, characterizing the existing order as "corrupted." Historically, this situation has transformed into major anti-colonial grassroots movements, as seen in the case of Muhammad Ahmad in Sudan, or led to diplomatic crises, such as the internal turmoils in Morocco. The Ottoman State, with its caliphate status, codified such claims as "fitna" (sedition) and "rebellion against legitimate authority," focusing on the impact on public order rather than the religious dimension. Archival documents prove that Istanbul viewed these movements as security issues and followed a cautious policy by considering international balances. The relevance of the Mahdism issue did not fade during the modernization phase of the Republic of Turkey; on the contrary, it persisted through the resistance of individuals declaring themselves "Mahdi" against law enforcement in provincial centers like Tokat during the 1930s. The Republican regime inherited the security-oriented approach of the Ottomans, evaluating such outbursts within the framework of "reactionism" and "illegality," and suppressed them through judicial and administrative measures. In conclusion, Mahdism is a persistent problem formed through the exploitation of religious sentiments, which changes its form over historical processes but essentially challenges the state's sovereign space. The documents examined in this article reveal that the state memory has developed a similar defensive reflex against such "savior" claims in every period and that the issue maintains its topicality as a sociological fact.

Keywords: Mahdism, Political Legitimacy, Archival Documents, Public Order, Historical Continuity.

*Abdul Halim GÜNEŞ, Kayseri University Graduate Education Institute, abdulhalimg80@gmail.com, ORCID: 0009-0009-0027-3790.

ERMENİSTAN’IN HRİSTİYANLAŞMA SÜRECİNDE AZİZE GAYANE PARADİGMASI: HAGİOGRAFİ HAFİZASI, MEKÂNIN KUTSİYETİ VE LİTÜRJİ MİRASI

Abdulali ALİEV *

ÖZET

Bu bildiri, MS IV. yüzyılın başında Ermenistan’ın Hristiyanlığı devlet dini olarak kabul etme sürecinde merkezî bir kırılma noktası teşkil eden Azize Gayane figürünü; hagiografi, mimarlık tipolojisi ve litürji geleneği çerçevesinde analiz etmektedir. Gayane, sadece bir inanç tanığı (martyr) olmanın ötesinde, Ermeni Kilise kimliğinin “manevi kurucu annesi” ve kurum odaklı Hristiyanlığın gelişiminde temel bir dayanak noktasıdır. V. yüzyıl tarihçisi Agathangelos’un anlatılarına göre başrahibe Gayane, Kral III. Trdat’ın pagan saray hayatı dayatmalarına karşı sergilediği kararlı duruşla manevi bir önder rolü üstlenmiştir. Gayane’nin topluluğunu Latince üzerinden tavizsiz inanç sadakatine teşvik etmesi, siyasi iktidar ile dini otorite arasındaki ilk büyük ontoloji odaklı çatışmayı simgeler. MS 301 yılında maruz kaldığı ağır işkencelerle canını feda edişi; kralın teofani mahiyetinde bir cezaya çarptırılmasını ve Aziz Krikor’un serbest kalmasını sağlayarak, devletin topyekûn din değiştirmesinde ahlaki bir itici güç işlevi görmüştür. Çalışma ayrıca, Gayane kültünün kutsal mekâna dönüşümünü, MS 630 yılında inşa edilen Azize Gayane Kilisesi üzerinden incelemektedir. Üç nefli bazilika ile merkezî kubbenin özgün terkipini sunan bu yapı, dört serbest sütun düzeneğiyle Hristiyan mimarlık tarihinde dönüm noktası teşkil eder. UNESCO Dünya Mirası listesindeki bu abide, azizeye ait relipleri barındıran alt kriptasıyla, Vagharshapat’ın kutsal mekanının ayrılmaz bir parçasıdır. Son olarak Gayane mirasının litürji ve toplum hayatındaki izdüşümleri ele alınmaktadır. VII. yüzyılda bestelenen “Antsink Nviryalk” ilahisi ve “Azize Gayane’nin Sağ Eli” reliği üzerinden icra edilen törenler, inancın yaşayan hafıza mahiyetindeki bekasını kanıtlar. Gayane’nin başrahibe kimliği, Ermeni Kilise geleneğindeki kadın diyakonluk kurumuna tarihî meşruiyet sağlamaktadır. Netice itibarıyla Azize Gayane, mimari bir abide ve yaşayan bir litürji pratiğine dönüşerek Ermeni dini kimliğinin sosyo-kültürel omurgasını inşa etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azize Gayane, Ripsime, Ermeni Apostolik Kilisesi, Hagiografi, Kutsal Mekân.

* Dr. Öğr. Üyesi Abdulali ALİEV Yozgat Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, 05537071099 a.aliev@yobu.edu.tr 0000-0002-7934-3350

THE SAINT GAYANE PARADİGM IN THE CHRISTIANIZATION OF ARMENIA: HAGIOGRAPHICAL MEMORY, SACRED SPACE, AND LITURGICAL HERİTAGE

Abdulali ALİEV*

ABSTRACT

This paper analyzes the figure of Saint Gayane, who constitutes a central turning point in the adoption of Christianity as the official state religion of Armenia at the beginning of the fourth century AD, within the framework of hagiography, architectural typology, and liturgical tradition. Beyond being merely a martyr of faith, Gayane serves as a spiritual founding mother of Armenian ecclesiastical identity and a fundamental pillar in the formation of institutional Christianity. According to the hagiographical accounts of the fifth-century historian Agathangelos, Abbess Gayane assumed a spiritual leadership role through her steadfast stance against the pagan court practices imposed by King Tiridates III. Her unyielding encouragement of her community toward unwavering loyalty to their faith represents the first major ontology-centered conflict between political power and religious authority. Her martyrdom in 301 AD, following severe torture, triggered a divine retribution of a theophanic nature upon the king and paved the way for the release of Saint Gregory the Illuminator, thereby functioning as a moral catalyst for the collective conversion of the state. Furthermore, this study examines the transformation of the cult of Gayane into a sacred space through the architectural morphology of the Church of Saint Gayane, erected in 630 AD. Presenting an original synthesis of a three-nave basilican plan and a central dome typology, this structure marks a turning point in Christian architectural history with its load-bearing system resting on four free-standing columns. Inscribed on the UNESCO World Heritage List, this monumental edifice is an integral component of the sacral geography of Vagharshapat (Echmiadzin) through its lower crypt housing the relics of the saint. Finally, the reflections of Gayane's heritage on liturgical and socio-cultural life are discussed. The rituals performed around the seventh-century hymn "Antsink Nviryalk" and the relic of the "Right Hand of Saint Gayane" demonstrate the endurance of faith as a living collective memory. Moreover, Gayane's identity as an abbess provides historical and theological legitimacy for the institution of the female diaconate within the Armenian Church tradition. Consequently, Saint Gayane has transformed into both an architectural monument and a living liturgical practice, constructing the socio-cultural backbone of Armenian religious identity.

Keywords: Saint Gayane, Ripsime, Armenian Apostolic Church, Hagiography, Sacred Space, Liturgical Heritage.

* Assistant. Prof. Dr. Abdulali ALİEV, Assistant Professor, Department of Philosophy and Religious Studies, Faculty of Theology, Yozgat Bozok University, 05537071099 a.aliev@yobu.edu.tr 0000-0002-7934-3350

ARAPÇA’NIN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ VE YAZILI HATALARIN DÜZELTİLMESİNDE YAPAY ZEKÂNIN KATKISI

Ahmed ALİOĞLU*

ÖZET

Bu çalışma, Arapça’nın yabancı dil olarak öğretiminde sözlü ve yazılı hataların tespiti ve düzeltilmesi süreçlerinde yapay zekâ tabanlı dil analiz sistemlerinin katkısını incelemektedir. Araştırma, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi’nde öğrenim gören ana dili Türkçe olan öğrenciler üzerinde yürütülen iki aşamalı bir uygulamaya dayanmaktadır. Sözlü üretim verileri okuma temelli ses kayıtlarıyla, yazılı üretim verileri ise yönlendirici metinler aracılığıyla elde edilmiştir. Veriler, Gemini 1.5 Pro yapay zekâ modeli kullanılarak fonetik, morfolojik ve sentaktik ölçütler çerçevesinde analiz edilmiştir. Bulgular, sözlü üretimlerde mahreç, telaffuz, vurgu, tonlama ve akıcılık alanlarında yoğunlaşan hataları; yazılı üretimlerde ise imla, hemze kullanımı, sarf ve nahiv düzeylerinde ortaya çıkan sistematik sapmaları göstermektedir. Yapay zekâ sisteminin bu hataları çok katmanlı biçimde sınıflandırabildiği ve öğrencilere anlık, açıklayıcı geri bildirim sunabildiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin hata örüntülerinde ana dil aktarımının belirleyici bir etken olduğu görülmüştür. Araştırma, yapay zekâ destekli hata analiz sistemlerinin yalnızca dilsel hataları tespit eden araçlar olmadığını, aynı zamanda öğrenme sürecini destekleyen, bireyselleştirilmiş geri bildirim sağlayan ve dilsel farkındalığı artıran pedagojik bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Bu sistemlerin özellikle kalabalık sınıflarda öğretim sürecinin etkinliğini artırdığı ve öğretmenlerin değerlendirme yükünü azalttığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yapay zekânın öğretmenin yerini alan bir unsur değil, öğretim sürecini tamamlayan yardımcı bir teknoloji olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak çalışma, yapay zekâ destekli hata analiz sistemlerinin Arapça öğretiminde ölçme-değerlendirme süreçlerini güçlendirme, öğrenme hızını artırma ve fosilleşme riskini azaltma açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma ayrıca, yapay zekâ temelli uygulamaların dil öğretiminde bireysel öğrenme hızını dikkate alarak uyarlanabilir öğrenme ortamları oluşturma potansiyeline sahip olduğunu göstermekte; özellikle büyük veri ve doğal dil işleme teknolojilerinin gelişimiyle birlikte eğitimde dijital dönüşümün daha da hızlanacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda, gelecekte yapılacak çalışmaların daha geniş örneklemelerle farklı dil seviyelerini kapsaması ve yapay zekâ destekli geri bildirim sistemlerinin uzun vadeli öğrenme başarısına etkisini daha ayrıntılı biçimde incelemesi önerilmektedir gerektiği düşünülmektedir ifadesi kullanılmaktadır şeklinde.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belâğati, Yabancı Dil Olarak Arapça, Yapay Zekâ, Sözlü Hatalar, Yazılı Hatalar.

* Öğr. Gör. Dr., Ahmed ALİOĞLU, Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, ahmedalioglu@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8957-493X

THE CONTRIBUTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CORRECTION OF SPOKEN AND WRITTEN ERRORS IN TEACHING ARABIC AS A FOREIGN LANGUAGE

Ahmed ALİOĞLU*

ABSTRACT

This paper examines the contribution of artificial intelligence-based language analysis systems in detecting and correcting spoken and written errors in teaching Arabic as a foreign language. The study is based on a two-stage application conducted with Turkish-speaking students enrolled at Kayseri University, Develi Faculty of Theology. Spoken production data were collected through reading-based audio recordings, while written production data were obtained via guided writing tasks. The data were analyzed using the Gemini 1.5 Pro artificial intelligence model within the framework of phonetic, morphological, and syntactic criteria. The findings indicate that spoken production errors are mainly concentrated in articulation, pronunciation, stress, intonation, and fluency, whereas written production errors appear at the levels of spelling, hamza usage, morphology, and syntax. It was also found that the AI system can classify these errors in a multi-layered manner and provide students with immediate and explanatory feedback. In addition, mother tongue transfer was identified as a determining factor in students' error patterns. The study demonstrates that AI-supported error analysis systems are not merely tools for detecting linguistic errors, but also pedagogical instruments that support the learning process, provide individualized feedback, and enhance linguistic awareness. These systems are also found to improve teaching effectiveness, particularly in large classrooms, by reducing the assessment burden on instructors. However, artificial intelligence is emphasized not as a replacement for the teacher, but as a complementary tool that supports the instructional process. The study concludes that AI-based error analysis systems have significant potential to strengthen assessment processes in Arabic language teaching, accelerate learning, and reduce fossilization risks. The study further shows that AI-based applications have the potential to create adaptive learning environments by considering individual learning pace, and that educational digital transformation will accelerate with the development of big data and natural language processing technologies. In this context, future studies are recommended to include larger samples, different proficiency levels, and more detailed investigations of the long-term impact of AI-supported feedback systems on learning outcomes.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Arabic as a Foreign Language, Artificial Intelligence, Spoken Errors, Written Errors.

*Lecturer Ahmed ALİOĞLU, PhD, Kayseri University, Develi Faculty of Theology, ahmedalioglu@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8957-493X;

MUSTAFA ASIM KÖKSAL'IN BESTELENMİŞ ESERLERİ**Ercihan ÜLGER*****ÖZET**

20. yüzyılın en önemli İslam tarihçilerinden biri kabul edilen Mustafa Asım Köksal, sadece akademik titizliğiyle değil, aynı zamanda kaleme aldığı manzum eserlerle Türk-İslam edebiyatında kendine has bir yer edinmiştir. Köksal'ın özellikle Hz. Peygamber'in hayatını ve şahsiyetini konu alan şiirleri, didaktik bir üsluptan ziyade derin bir vecd ve iştiağın ürünüdür. Bu bildirinin amacı, Köksal'ın şiir dünyasındaki temel temaları incelemek ve bu edebi metinlerin Türk Din Musikisi içerisindeki yerini ortaya koymaktır. Köksal'ın şiirleri, klasik Türk şiiri geleneğinin bir devamı niteliğindedir ve bu şiirlerin bir kısmı zaman içerisinde çeşitli bestekârlar tarafından dini musiki formlarında notaya alınmıştır. Çalışma kapsamında, Köksal'ın manzum eserlerinden yola çıkılarak bestelenen eserlerin envanteri çıkarılacak; bu bestelerin makam, usul ve form özellikleri analiz edilecektir. Özellikle naat ve münacat türündeki şiirlerinin, musikiyle birleştiğinde kazandığı estetik değer ve toplumsal hafızadaki yansımaları üzerinde durulacaktır. Araştırma, nitel yöntemler kullanılarak literatür taraması ve nota arşivleri üzerinden yürütülmüştür. Elde edilen bulgular, bir bilim insanının kaleme aldığı edebi metinlerin, musiki vasıtasıyla halkın manevi dünyasına nasıl nüfuz ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Mustafa Asım Köksal'ın şiirlerinin dini musiki repertuarı için önemli bir kaynak teşkil ettiği ve bu eserlerin günümüz icra mecralarındaki önemi vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Din Musikisi, Mustafa Asım Köksal, Şiir, Beste, Naat.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, eulger@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9626-0541

THE COMPOSED WORKS OF MUSTAFA ASIM KÖKSAL

Ercihan ÜLGER*

ABSTRACT

Mustafa Asım Köksal, regarded as one of the most significant Islamic historians of the 20th century, has earned a unique place in Turkic-Islamic literature not only through his academic precision but also through the poetic works he authored. Köksal's poems, which particularly focus on the life and personality of the Prophet, are products of profound ecstasy and spiritual yearning rather than a merely didactic style. The objective of this paper is to examine the core themes in Köksal's poetic world and to demonstrate the significance of these literary texts within Turkish Religious Music. Köksal's poetry serves as a continuation of the classical Turkish poetic tradition, and over time, several of these poems have been set to music in various religious forms by different composers. Within the scope of this study, an inventory of the works composed based on Köksal's poetic output will be compiled, and the *maqam* (mode), *usul* (rhythmic structure), and formal characteristics of these compositions will be analyzed. Particular emphasis will be placed on the aesthetic value and reflections in collective social memory that his poems in the genres of *naat* (praise for the Prophet) and *münacat* (supplication) acquire when integrated with music. The research was conducted using qualitative methods, involving a literature review and an examination of musical notation archives. The findings illustrate how literary texts written by a scholar permeate the spiritual world of the public through the medium of music. In conclusion, it will be emphasized that Mustafa Asım Köksal's poems constitute a vital resource for the religious music repertoire, and the importance of these works in contemporary performance venues will be highlighted.

Keywords: Turkish Religious Music, Mustafa Asım Köksal, Poetry, Composition, Naat.

* Asst. Prof. Dr., Kayseri University, Develi Faculty of Theology, eulger@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9626-0541

TOPLUMSAL YAPI, AHLAKİ PERSPEKTİF VE SUÇ: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Duygu KARAKAŞ AYDIN*

ÖZET

Mustafa Asım Köksal'ın ilmî mirasına atıfla hazırlanan bu bildiri, suç olgusunu sosyolojik bir çerçevede ele almayı amaçlamaktadır. Köksal'ın toplumsal yapıyı anlamada ahlaki değerler ve tarihsel birikime yaptığı vurgu, çalışmanın teorik arka planını oluşturmakta ve suçun yalnızca bireysel bir sapma değil, aynı zamanda toplumsal koşulların bir yansıması olduğu fikrini desteklemektedir. Bu bağlamda tebliğin konusu, suçun toplumsal yapı, kültürel normlar ve ekonomik etkenlerle olan ilişkisini incelemektir. Çalışma, özellikle kentleşme, gelir eşitsizliği ve sosyal dışlanma gibi değişkenlerle sınırlandırılmış olup, suçun tüm boyutlarını kapsama iddiası taşımamaktadır. Bildirinin temel amacı, suçun ortaya çıkışında etkili olan toplumsal dinamikleri analiz ederek daha bütüncül bir anlayış geliştirmektir. Yöntem olarak literatür taramasına dayalı nitel bir yaklaşım benimsenmiş, suç sosyolojisi alanındaki temel kuramlar ve güncel çalışmalar incelenmiştir. Bu yönüyle çalışma, mevcut teorik birikimi sistematik biçimde değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bildirinin önemi, suçla mücadelede yalnızca cezai yaptırımlara dayalı politikaların yetersizliğine dikkat çekerek, önleyici ve sosyal temelli yaklaşımların gerekliliğini vurgulamasında ortaya çıkmaktadır. Elde edilmesi muhtemel sonuçlar arasında, suçun azaltılmasında eğitim, sosyal politika ve ekonomik iyileştirmelerin belirleyici rol oynadığı; toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesinin suç oranlarını düşürmede etkili olabileceği yönünde bulgular yer almaktadır. Bu doğrultuda çalışma, suç olgusunun çok boyutlu yapısını anlamaya katkı sunmayı hedeflemektedir. Suçun sosyolojik analizi, yalnızca mevcut durumun tespitiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda geleceğe yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesini de mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda toplumsal değerler, aile yapısı, eğitim kurumları ve medya gibi sosyalizasyon araçlarının birey üzerindeki etkisi dikkate alınarak, suçun önlenmesine yönelik daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle genç nüfusun sosyal destek mekanizmalarıyla güçlendirilmesi, suç eğilimlerinin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilir. Bununla birlikte, suç olgusunun anlaşılmasında yerel dinamiklerin ve kültürel bağlamın göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Her toplumun kendine özgü sosyal yapısı ve değerler sistemi, suçun ortaya çıkış biçimini ve yaygınlığını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle suç sosyolojisi çalışmalarında evrensel teoriler ile yerel gerçeklikler arasında dengeli bir yaklaşım benimsenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma da söz konusu dengeyi gözeterek, hem teorik hem de pratik düzeyde katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç sosyolojisi, Toplumsal Yapı, Sosyal Dışlanma, Ahlaki Perspektif, Mustafa Asım Köksal.

* Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, duygukarakas9238@gmail.com ORCID: 0000-0002-5652-3260

SOCIAL STRUCTURE, MORAL PERSPECTIVE, AND CRIME: A SOCIOLOGICAL EVALUATION

Duygu KARAKAŞ AYDIN*

ABSTRACT

This paper, prepared with reference to the scholarly legacy of Mustafa Asım Köksal, aims to address the phenomenon of crime within a sociological framework. Köksal's emphasis on moral values and historical accumulation in understanding social structure constitutes the theoretical background of the study and supports the premise that crime is not merely an individual deviance but also a reflection of social conditions. In this context, the subject of the paper is to examine the relationship between crime and social structure, cultural norms, and economic factors. The study is specifically limited to variables such as urbanization, income inequality, and social exclusion, and does not claim to cover all dimensions of crime. The primary objective of the paper is to develop a more holistic understanding by analyzing the social dynamics effective in the emergence of crime. As a methodology, a qualitative approach based on a literature review has been adopted, and fundamental theories and contemporary studies in the field of sociology of crime have been examined. In this respect, the study aims to systematically evaluate the existing theoretical knowledge. The significance of the paper lies in highlighting the inadequacy of policies based solely on criminal sanctions in the fight against crime and emphasizing the necessity of preventive and socially-based approaches. Among the potential results to be obtained are findings that education, social policy, and economic improvements play a decisive role in reducing crime, and that strengthening social integration can be effective in lowering crime rates. Accordingly, the study aims to contribute to understanding the multidimensional nature of the phenomenon of crime. The sociological analysis of crime is not limited to the identification of the current situation but also enables the development of future-oriented solution proposals. In this context, taking into account the influence of socialization tools such as social values, family structure, educational institutions, and the media on the individual, it emerges that more inclusive policies should be developed for the prevention of crime. In particular, strengthening the young population through social support mechanisms may play an important role in reducing criminal tendencies. Furthermore, local dynamics and cultural context should not be ignored in understanding the phenomenon of crime. The unique social structure and value system of each society directly affect the emergence and prevalence of crime. Therefore, it is of great importance to adopt a balanced approach between universal theories and local realities in studies of the sociology of crime. This study also aims to contribute at both theoretical and practical levels by observing said balance.

Keywords: Sociology of Crime, Social Structure, Social Exclusion, Moral Perspective, Mustafa Asım Köksal.

* PhD Candidate, Erciyes University Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Sub-department of Sociology of Religion, duygukarakas9238@gmail.com ORCID: 0000-0002-5652-3260

TÜRK KÜLTÜRÜNDE GÖRÜLEN EVLİLİK ÇEŞİTLERİ BAĞLAMINDA YENİ BİR TÜR: DİJİTAL EVLİLİK

Fatih BALCI*

ÖZET

Bu çalışmada, Türk kültüründe geçiş dönemleri olarak adlandırılan doğum, evlenme ve ölüm aşamalarından evlilik döneminden bahsedilecektir. Geçiş dönemleri içerisinde birçok uygulama, korunma, ritüel, pratik ve geleneği barındırmaktadır. Bir durumdan başka bir duruma geçişi sembol eden geçiş dönemi süreçleri genellikle öncesi, sırası ve sonrası şeklinde ele alınmaktadır. Bir milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden ayıran kültür unsurlarının canlı olarak yaşatıldığı unsurların başında doğum ve ardından evlilik gelmektedir. Devleti ve toplumu oluşturan en küçük çekirdek yapı ailedir. Aile kurumunun oluşmasının ilk şartı ise evliliğdir. Her anne-babanın evladını evlendirmek istemesi, soy devamlılığının sağlanması, toplumda statü kazanmak gibi çeşitli amaçlarla evlilik yapılmaktadır. Yapılan evlilik çeşitleri ise farklılık göstermektedir. Türk kültüründe evlilik çeşitleri denildiği zaman akla ilk olarak, görücü usulü, severek, kaçarak evlilik (kaçırma), berdel evliliği, beşik kurtmesi, levirat ve sororat gibi farklı evlilik türlerine de rastlanmaktadır. Her birinin yapılış şekli, amacı, uygulamaları vs. birbirinden farklılık göstermektedir. Günümüz dünyasında değişen ve gelişen koşullarla birlikte internet ve internete bağlı araçlar veya uygulamalar hızla hayatımıza girmiştir. Artık evlenme niyetinde olan kişilerin birbirini ilk tanıdığı ya da tanıştığı platformlar internet uygulamaları olmuştur. Bilgisayar oyunlarından tanışarak evlenme, uygulamalardan veya sosyal medyadan tanışarak evlenme günümüz dünyasında sıkça görülmektedir. Bu bağlamda değişen evlilik türleri ve evlilik uygulamalarının halkbilimciler tarafından çalışılması ve öneriler sunması elzemdir. Literatürde dağınık şekilde bulunan dijitalleşme ve evlilik ilişkisi dijital evlilik kavramı ile ele alınacak geleneksel evlilik türlerinden ayrılan yönleri vurgulanacak ve yeni bir evlilik türünün ortaya çıkmasına zemin hazırladığı ispatlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kültürü, Geçiş Dönemleri, Evlilik, Dijitalleşme.

* Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi Develi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, fatihbalci@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8318-1473.

A NEW FORM OF MARRIAGE IN THE CONTEXT OF MARRIAGE TYPES OBSERVED IN TURKISH CULTURE: DIGITAL MARRIAGE

Fatih BALCI*

ABSTRACT

This study will focus on the period of marriage, one of the stages referred to as rites of passage in Turkish culture, alongside birth and death. Rites of passage encompass numerous customs, beliefs, rituals, practices and traditions. These processes, which symbolise the transition from one state to another, are generally examined in terms of their pre-event, during-event and post-event phases. Among the cultural elements that define a nation and distinguish it from others, birth and, subsequently, marriage are at the forefront of those that are kept alive. The family is the smallest core unit constituting the state and society. The first prerequisite for the formation of the family institution is marriage. Marriage takes place for various purposes, such as every parent's desire to marry off their child, ensuring the continuity of the lineage, and gaining status within society. The types of marriage practised vary considerably. When one speaks of marriage types in Turkish culture, the first that come to mind are arranged marriage, love marriage, elopement (abduction), berdel marriage, cradle promise, levirate and sororate marriages. The manner in which each is conducted, its purpose, and its practices differ from one another. In today's world, alongside changing and evolving conditions, the internet and internet-connected tools or applications have rapidly become part of our lives. Nowadays, the platforms where people intending to marry first meet or get to know one another are internet applications. Marriages resulting from meeting through computer games, or through apps or social media, are commonplace in today's world. In this context, it is essential for folklorists to study these evolving forms of marriage and marriage applications and to offer recommendations. The relationship between digitalisation and marriage, which is scattered throughout the literature, will be examined through the concept of 'digital marriage'. The aspects that distinguish it from traditional forms of marriage will be highlighted, and an attempt will be made to demonstrate that it paves the way for the emergence of a new form of marriage.

Keywords: Turkish Culture, Periods of Transition, Marriage, Digitalisation.

* Assoc. Prof. Dr., Fatih Balci, Kayseri University, Develi Faculty of Social and Humanities, fatihbalci@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8318-1473.

DİJİTAL ÇAĞDA HRİSTİYAN MİSYONERLİĞİ: SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YENİ YAYILMA STRATEJİLERİ

Feyza Fatma TUNCEL *

ÖZET

Hristiyanlıkta misyonerlik, tarihsel olarak Great Commission (Büyük Öğreti) öğretisine dayanan ve evrensel yayılma iddiasını merkezine alan temel dini bir anlayıştır. Fakat teknolojinin gelişmesi ile yaşanan dijitalleşme süreciyle birlikte bu anlayış, yönetsel değişimin yanı sıra yapısal bir dönüşüm de geçirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler akabinde misyonerlik, kurumsal ve merkezî bir yapı olmaktan uzaklaşarak, bireylerin aktif rol aldığı ve dijital ağlar üzerinden işleyen daha esnek bir yapı halini almıştır. Bu çalışma, modern Hristiyan misyonerliğinin sosyal medya platformları aracılığı ile nasıl yeniden şekillendiğini ve dönüşüm yaşadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Yeni Ahit temelli misyon anlayışının dijital ağlardaki yansımaları incelenmekte; özellikle YouTube, Instagram ve benzeri dijital platformlar üzerinden yürütülen içerik üretimi, ele alınmaktadır. Çalışmamızda yapılan içerik üretimleri sayesinde dijitalleşmenin misyon faaliyetlerini daha görünür bir hale geldiğini ileri sürmekteyiz. Bu çalışmada yöntem olarak nitel içerik analizi ve literatür taraması kullanılacaktır. Bu çerçevede ise çalışmamızda sosyal medya, yalnızca bir iletişim aracı kullanılmasının dışında; dini kimliklerin inşa edildiği yahut güçlendirildiği dahası dini aidiyetlerin üretildiği ve misyon stratejilerinin yeniden kurgulandığı bir alan olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, dijitalleşmenin etkisi ile Hristiyan misyonerliğinin mevcut klasik sınırlarının dışına çıkarak küresel, süreklilik arz eden ve çok katmanlı bir yapıya dönüşmüş olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu süreçte yaşanan dönüşüm ile misyonerlik faaliyetlerinin doğrudan tebliğden ziyade, kültürel etkileşim, temsil ve deneyim üzerinden ilerleyen daha karmaşık bir nitelik kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırma, günümüz dini yayılma pratiklerini anlamak açısından farklı ve yeni bir analitik çerçevede sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Misyonerlik, Dijitalleşme, Yayılma, Hristiyanlık

* Araştırma Görevlisi Feyza Fatma TUNCEL, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Bilimleri, 542 128 3767 feyzasoylu@ohu.edu.tr 0000-0001-6054-2205.

CHRISTIAN MISSIONARY WORK IN THE DIGITAL AGE: NEW EXPANSION STRATEGIES THROUGH SOCIAL MEDIA

Feyza Fatma TUNCEL *

ABSTRACT

Missionary activity in Christianity is a fundamental religious understanding historically based on the teaching of the Great Commission, which centers on the claim of universal dissemination. However, with the advancement of technology and the process of digitalization, this understanding has undergone not only methodological changes but also a structural transformation. As a result of these developments, missionary work has shifted away from a centralized and institutional structure toward a more flexible form in which individuals play an active role and which operates through digital networks. This study aims to examine how modern Christian missionary activity has been reshaped and transformed through social media platforms. In this context, the reflections of the New Testament-based missionary understanding in digital networks are analyzed, with a particular focus on content production through platforms such as YouTube and Instagram. It is argued that digitalization, through such content production, makes missionary activities more visible. The study employs qualitative content analysis and literature review as its methodology. Within this framework, social media is considered not merely a communication tool but also a field in which religious identities are constructed or strengthened, religious belonging is produced, and missionary strategies are reconfigured. In conclusion, this study demonstrates that, under the influence of digitalization, Christian missionary activity has moved beyond its traditional boundaries and has evolved into a global, continuous, and multi-layered structure. In this process, missionary activity has gained a more complex character, operating not through direct preaching but through cultural interaction, representation, and experience. In this regard, the research aims to provide a new analytical framework for understanding contemporary religious dissemination practices.

Keywords: History of Religions, Missionary, Digitalization, Dissemination, Christianity.

* Research Assistant Feyza Fatma TUNCEL, Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Theology, Department of Religious Studies, 542 128 3767 feyzasoylu@ohu.edu.tr 0000-0001-6054-2205.

YENİ DİNİ HAREKETLERDE İKTİDAR MÜCADELELERİ: BAHÂİLİK ÖRNEĞİ**Gülsüm TEKİN GÜLTER*****Doç. Dr. Yasin İPEK******ÖZET**

Bu çalışmayla Yeni Dini Hareketlerde (YDH) gözlemlenen liderlik mücadeleleri, Bahaîlik örneği üzerinden analiz etmek amaçlanmaktadır. YDH, çoğunlukla karizmatik bir kurucu figür etrafında şekillenmekte ve bu figürün otoritesi, hareketin hem inanç sistemini hem de örgütsel yapısını belirlemektedir. Kurucu liderin vefatının ardından baş gösteren otorite boşluğu, çoğu zaman liderlik tartışmalarını ve gruplaşmaları da beraberinde getirmiştir. Bu süreç kutsal metinlerin yorumunu, liderlik yetkisinin devrini ve kurumsallaşma düzeyini belirleyici unsurlar olarak ön plana çıkarmıştır. Bahaîlik bu bağlamda hem planlı liderlik devri hem de buna rağmen ortaya çıkan anlaşmazlıklar açısından dikkat çekicidir. Bahaîliğin fikri ve inanç temellerini oluşturan Babîlikte yaşanan liderlik tartışmaları da bu çekişmelerin ilk örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Subhi Ezel, Bab'ın vefatının ardından tayin edilmiş lider olarak öne çıkmışsa da Babîler ekseriyeti onun kardeşi Bahau'llah'ın etrafında toplanmışlardır. Kardeşler arasındaki bu iktidar mücadelesinde Subhi Ezel, Bab'ın öğretilerine bağlı kalmayı savunurken, Bahau'llah kendisini yeni bir vahyin temsilcisi olarak konumlandırmış ve bu doğrultuda bağımsız bir dini kimlik inşa etmiştir. Bu ayrışma yalnızca liderlik mücadelesi değil aynı zamanda inançsal ayrışma anlamına da gelmiş ve neticesinde Bahaîler ve Ezelîler olarak iki grup teşekkül etmiştir. Bahau'llah'ın halefi olarak oğlu Abdülbaha'yı tayin etmesi otoritenin belirli bir soy hattı üzerinden devamını sağlamaya yönelik bir girişim olarak değerlendirilebilir. Abdülbaha'nın ardından Şevki Efendi'nin "velayet" makamı çerçevesinde liderliği üstlenmesiyle birlikte liderliğin sınırları, yorum yetkisi ve topluluk üzerindeki otoritenin niteliği konusunda farklı görüşlerde meydana gelmiştir. Bu sonuç oluşum içerisinde ayrışmalara ve alternatif liderlik iddialarına zemin hazırlamıştır. Şevki Efendi'nin bir halef bırakmadan vefatı, Bahaîlikte yeni bir liderlik modelinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geçiş döneminde, Şevki Efendi tarafından atanan ve Emrin Elleri olarak bilinen ruhani seçkinler heyeti, topluluğun dağılmasını önlemek ve kurumsallaşmayı tamamlamak adına otoriteyi üstlenmişlerdir. Emrin Elleri, bir yandan hareketin idari birliğini korurken diğer yandan Yüce Adalet Evi'nin kurulması için gerekli zemini hazırlayarak, kişi bazlı liderlik döneminden kolektif ve seçimle belirlenen bir yönetim modeline geçişin öncüleri olmuşlardır. Bahaîlik örneği üzerinden YDH'de liderlik mücadelelerinin yalnızca bireysel iktidar arayışlarıyla sınırlı olmadığını; kurumsallaşma düzeyi ve topluluk kimliğinin yeniden oluşmasıyla yakından alakalı olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede liderlik krizlerinin YDH'nin sürekliliği bakımından risk faktörü olup aynı zamanda oluşum içinde bir fırsat sunduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yeni Dini Hareketler, Babîlik, Bahaîlik, İktidar Mücadelesi

* Gülsüm TEKİN GÜLTER Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, gtekingulter@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5971-8601>.

** Doç. Dr. Yasin İpek, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD., yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7178-6683.

POWER STRUGGLES IN NEW RELIGIOUS MOVEMENTS: THE BAHÁ'Í EXAMPLE

Gülsüm TEKİN GÜLTER*

Doç. Dr. Yasin İPEK**

ABSTRACT

This study aims to analyze the leadership struggles observed in New Religious Movements (NRMs) using the example of the Baha'i Faith. NRMs typically coalesce around a charismatic founding figure, and this figure's authority shapes both the movement's belief system and its organizational structure. The power vacuum that emerges following the death of the founding leader has often led to leadership disputes and factionalism. This process has brought to the forefront the interpretation of sacred texts, the transfer of leadership authority, and the level of institutionalization as key determining factors. In this context, the Baha'i Faith is notable both for its planned succession of leadership and for the disagreements that arose despite this. The leadership disputes within Babism, which formed the intellectual and doctrinal foundations of the Baha'i Faith, also emerge as early examples of these conflicts. Although Subhi Ezel emerged as the appointed leader following the Bab's passing, the majority of Babis gathered around his brother, Baháullah. In this power struggle between the brothers, while Subhi Ezel advocated remaining faithful to the Bab's teachings, Bahá'u'lláh positioned himself as the representative of a new revelation and, in this vein, established an independent religious identity. This schism signified not only a leadership struggle but also a doctrinal split, ultimately resulting in the formation of two distinct groups: the Bahá'ís and the Ezelis. Baháullah's designation of his son, 'Abdu'l-Baha, as his successor can be viewed as an effort to ensure the continuity of authority through a specific line of descent. Following 'Abdu'l-Baha's passing, when Shoghi Effendi assumed leadership within the framework of the "guardianship," differing views emerged regarding the scope of leadership, the authority to interpret, and the nature of authority over the community. This outcome laid the groundwork for divisions and claims to alternative leadership within the community. Şevki Efendi's passing without appointing a successor led to the emergence of a new leadership model in the Bahá'í Faith. During the transitional period, the spiritual council known as the Hands of the Cause—appointed by Şevki Efendi—assumed authority to prevent the community's disintegration and to complete the process of institutionalization. While preserving the movement's administrative unity on one hand, the Hands of the Cause laid the groundwork for the establishment of the House of Supreme Justice on the other, serving as pioneers in the transition from a personality-based leadership era to a collective, elected governance model. The example of the Bahá'í Faith demonstrates that leadership struggles within the YDH are not limited to individual power struggles; they are closely related to the level of institutionalization and the reformation of community identity. In this context, leadership crises are seen as a risk factor for the continuity of the YDH, yet they also present an opportunity within the organization.

Keywords: History of Religions, New Religious Movements, Bábism, Baha'ism, Power Struggle.

* Gülsüm TEKİN GÜLTER, Develi Faculty of Theology, Kayseri University, gtekingulter@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5971-8601>.

** Assoc. Prof. Dr. Yasin İPEK, Kayseri University Develi Faculty of Theology, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

KABUĞU KIRMAK: İSMAİL HAKKI BURSEVÎ’NİN ESERLERİNDE “ZÂHİD” ELEŞTİRİSİ

Ömer Faruk YİĞİTEROL*

ÖZET

Türk İslam Edebiyatı geleneği içerisinde müfessir, mutasavvıf ve şair kimlikleriyle müstesna bir yere sahip olan İsmail Hakkı Bursevî, yüzlerce eserden müteşekkil külliyatında “zâhid” tipolojisini, klasik şiirin yerleşik mazmunlarının ötesine taşıyarak köklü bir tasavvufî eleştiriye tabi tutar. Bursevî’ye göre gerçek zühd, dünyayı ancak ona mâlik olma kudreti varken iradî bir biçimde terk etmektir; aksi takdirde imkânsızlıktan doğan bir mahrumiyetin “zühd” adıyla anılması, onun nazarında hakiki bir manevi olgunluğu ifade etmez. Bursevî, zâhidi “kâl” (söz) mertebesinde takılıp kalan, ilmin zâhiriyle yetinip aşkın ve marifetin derinlikli “hâl”ine nüfuz edemeyen sığ bir karakter olarak betimler. Özellikle mensur takrirlerinde, zâhidin ibadetini yalnızca cennet arzusu veya cehennem korkusu üzerine bina etmesini şiddetle eleştirerek bu niyetle yapılan kulluğu, bir tür “ecirlik” (ücret karşılığı iş görme) ve özü itibarıyla menfaat ilişkisi olarak niteler. Bursevî’nin perspektifinde zâhid, “mâye-i marifet”ten ve ilmin canlandırıcı “rutubet”inden yoksun olduğu için “yâbis” (kuru) bir amelin ötesine geçemeyen bir “ehl-i taklit”tir. Manzumelerinde ise zâhidi, âşığın karşısında konumlanan bir engel ve bülbülün yanındaki “zâğ” (karga) misali, aşkın yüce mertebelerini anlamayan bir figür olarak zemmeder. Zâhidin elindeki tesbih bir “bahane” ve “riya” aracı olarak görülürken aşk pazarında kuru zühde rağbet edilmediği, bu sebeple “zühd ü riyâ”nın terk edilmesi gerektiği savunulur. Bursevî için en büyük engel olan “zenb-i vücûd” yani kişinin kendi varlığına takılıp kalması, zâhidin en temel çıkmazıdır çünkü o, yaptığı ibadetlere bir varlık atfederek “hod-bîn” bir hicaba bürünürken âşık, varlığını maşukta yok ederek hakikate ulaşır. Sonuç olarak Bursevî, zâhidi şekilperestliğin ve zâhiri kurallara hapsolmanın temsilcisi olarak konumlandırıp sâlikî, kuru zühdün kabuğunu kırarak aşkın ve marifetin özüne, yani “insan-ı hakikî” mertebesine ulaşmaya davet eder.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, İsmail Hakkı Bursevî, Zâhid, Âşık, Eleştiri

BREAKING THE SHELL: A CRITIQUE OF THE "ZÂHİD" IN THE WORKS OF ISMÂ'İL HAKKÎ AL-BRÛSAWÎ

* Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, ofyigiterol@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5811-5116.

ABSTRACT

Ismāʿīl Ḥaḳḳī al-Brūsawī, a preeminent exegete, mystic, and poet in Turkish Islāmic literature, subjects the “zāhid” typology in his vast corpus to a profound Sufi critique transcending conventional classical poetic motifs. For Brūsawī, true asceticism is the volitional renunciation of the world only when one possesses the power to master it; otherwise, deprivation from sheer inability—though labeled “asceticism”—represents no genuine spiritual maturity. He depicts the zahid as a shallow figure stalled at “qāl” (discourse), sufficing with the outward shell of knowledge while failing to penetrate the profound “hāl” (spiritual state) of love and gnosis. In his prose discourses, he criticizes the zahid for basing worship solely on the desire for paradise or fear of hell, characterizing such devotion as “mercenary labor” (ecr) and a utilitarian transaction. To Brūsawī, the zāhid is one of the “people of imitation” (ehl-i taklit) unable to advance beyond “arid” (yābis) ritualism, lacking the “essence of gnosis” (māye-i maʿrifet) and the vitalizing moisture of true wisdom. In his poetry, he censures the zāhid as an obstacle to the lover—like a “crow” (zāğ) beside a nightingale—incapable of comprehending the sublime stations of divine love. The zahid’s prayer beads are viewed as a mere “pretext” for “hypocrisy,” and Brūsawī argues that dry asceticism holds no value in the “marketplace of love,” demanding the abandonment of “asceticism and hypocrisy” (zühd ü riyā). The ultimate barrier is the “sin of existence” (zenb-i vücud), the zāhid’s fundamental predicament; while the zahid assumes a “self-regarding” (hod-bîn) veil by attributing existence to his worship, the lover attains reality by annihilating his existence in the Beloved. Thus, Brūsawī positions the zāhid as the representative of formalism, inviting the seeker to break the shell of dry asceticism to reach the essence of love and gnosis—the station of the “true human” (insān-ı hakikī).

Keywords: Turkish Islāmic Literature, Ismāʿīl Ḥaḳḳī al-Brūsawī, Zāhid, Lover, Critique

* Dr., Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Theology, ofyigiterol@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5811-5116.

HERESİYLE MÜCADELEDE KİLİSE VE DEVLET UZLAŞISI: MANİHEİZM ÖRNEĞİ**İbrahim KORHAN*****Ahmet Yasir Polat*****ÖZET**

Geç Antik Çağ'da Batı Hristiyanlığı, teolojik tartışmalarla sınırlı olmayan; dinî, hukukî ve siyasî dinamiklerin iç içe geçtiği çok katmanlı bir dönüşüm sürecinden geçmiştir. Bu süreçte “ortodoksi” ve “heresi” kavramları, salt doktrinel ayrımları ifade eden kategoriler olmamıştır. Bunlar toplumsal düzenin ve kurumsal otoritenin şekillenmesinde temel araç işlevi görmüştür. Öte yandan döneme ilişkin çalışmalarda heresi çoğu zaman teolojik bir sapma olarak ele alınmakta; ancak bu yaklaşım, kavramın hukuki ve siyasal boyutlarını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda heresi, kilise söylemi ile imparatorluk müdahalelerinin kesişiminde şekillenen dinamik bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Özellikle IV. ve V. yüzyıllarda Maniheizm örneği, söz konusu çok katmanlı sürecin en belirgin tezahürlerinden birini sunmaktadır. Bu dönemde Maniheizm, bağımsız bir inanç sistemi olarak birbiriyle ittifak içindeki Roma devleti ve Kilise tarafından ciddi bir tehdit unsuru şeklinde algılanmış; her iki otorite tarafından da sapkın (heretik) ilan edilerek sistematik bir baskı ve zulme maruz bırakılmıştır. Bu süreçte kendisi de eski bir Maniheist olan Hristiyan kilise babalarından Hippo'lu Augustinus (ö. 430), Maniheizmi eleştirmekle yetinmemiş; ortodoks inancın sınırlarını belirleyen kurucu bir söylem de geliştirmiştir. Bununla birlikte, heresiyle mücadele süreci söylemsel düzeyde kalmamış, imparatorluk hukuku aracılığıyla kurumsal bir çerçeveye de kavuşturulmuştur. IV. yüzyıldan itibaren geliştirilen hukuki düzenlemeler, heresiye kamusal düzeni tehdit eden bir unsur olarak yeniden tanımlamış ve cezai yaptırımların konusu hâline getirmiştir. Ancak bu düzenlemeler; merkezî otoritenin tek yönlü iradesinden ziyade, piskoposların talepleri ve yerel uygulamalarla şekillenen çok aktörlü bir yapı içinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çalışmanın konusu, IV.–V. yüzyıllarda Maniheizm'e karşı yürütülen mücadelenin kilise otoritesi ile imparatorluk hukuku arasındaki etkileşim çerçevesinde nasıl şekillendiğini incelemektir. Bu çalışma, heresiyle mücadelenin kurumsal bir çerçeve içerisinde, teolojik, hukukî ve siyasî boyutları iç içe geçen çok yönlü bir mekanizma üzerinden yürütüldüğünü göstermeyi amaçlamaktadır. Nitel bir araştırma niteliği taşıyan bu çalışmada, birincil ve ikincil kaynaklar üzerinden doküman analizi yöntemi benimsenmiş ve deskriptif bir yaklaşım izlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hristiyanlık, Kilise, Devlet, Heresi, Maniheizm

* Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ibrahimkorhan33@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5430-0197.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi, yasirpolat38@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-5919-015X.

CHURCH-STATE RECONCILIATION IN THE FIGHT AGAINST HERESY: THE EXAMPLE OF MANICHAISM

İbrahim KORHAN*

Ahmet Yasir Polat*

ABSTRACT

In Late Antiquity, Western Christianity underwent a multifaceted transformation process that was not limited to theological debates; it involved the intertwining of religious, legal, and political dynamics. In this process, the concepts of "orthodoxy" and "heresy" were not merely categories expressing doctrinal differences. They served as fundamental tools in shaping social order and institutional authority. On the other hand, studies of the period often treat heresy as a theological deviation; however, this approach is insufficient to explain the legal and political dimensions of the concept. In this context, heresy should be considered a dynamic phenomenon shaped at the intersection of church discourse and imperial interventions. The example of Manichaeism, particularly in the 4th and 5th centuries, presents one of the most prominent manifestations of this multifaceted process. During this period, Manichaeism, as an independent belief system, was perceived as a serious threat by both the Roman state and the Church, who were in alliance with each other; it was declared heretical by both authorities and subjected to systematic oppression and persecution. During this process, Augustine of Hippo (d. 430), a Christian Church Father who was himself a former Manichaean, not only criticized Manichaeism but also developed a foundational discourse defining the boundaries of orthodox belief. However, the struggle against heresy did not remain at the discursive level; it was also institutionalized through imperial law. Legal regulations developed from the 4th century onwards redefined heresy as a threat to public order and made it subject to criminal sanctions. However, these regulations emerged not from the unilateral will of the central authority, but rather within a multi-actor structure shaped by the demands of bishops and local practices. In this context, the subject of this study is to examine how the struggle against Manichaeism in the 4th-5th centuries was shaped within the framework of the interaction between church authority and imperial law. This study aims to demonstrate that the struggle against heresy was conducted within an institutional framework, through a multifaceted mechanism where theological, legal, and political dimensions are intertwined. This qualitative study employs a document analysis method based on primary and secondary sources and follows a descriptive approach.

Keywords: History of Religions, Christianity, Church, State, Heresy, Manichaeism

*Assistant Professor, Faculty of Theology, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, ibrahimkorhan33@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5430-0197.

* Master's Student, Department of History of Religions, Institute of Social Sciences, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, yasirpolat38@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-5919-015X.

HAÇLI SEFERLERİ’NİN MEŞHUR SİMLARINA DAİR ANALİTİK DEĞERLENDİRMELER

Mehmet Ali Kilci *

Rıdvan Yiğit**

ÖZET

Haçlı Seferleri’nin Meşhur Sımlarına Dair Analitik Değerlendirmeler başlıklı bu çalışma, Haçlı Seferleri sürecinde İslam dünyasının verdiği mücadeleyi ve bu süreçte öne çıkan Müslüman liderlerin rolünü ele almaktadır. 1095 yılında başlayan ve 1291 yılında Akkâ’nın düşmesiyle sona eren Haçlı Seferleri, yalnızca dini bir mücadele olarak değil, aynı zamanda siyasi, ekonomik ve askerî boyutları olan uzun süreli bir çatışma süreci olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle çalışma, Haçlı Seferleri’nin genel çerçevesini korumakla birlikte, özellikle belirli liderler üzerinden süreci analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında konu, tüm Haçlı Seferleri tarihini kapsayacak şekilde geniş tutulmamış, daha çok Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan, İmadüddin Zengi, Nureddin Mahmud Zengi, Selahaddin Eyyûbî ve Memlûkler döneminde öne çıkan Baybars, Kalavun ve Eşref Halil gibi liderlerle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama, konunun daha anlaşılır bir şekilde incelenebilmesi açısından tercih edilmiştir. Bu liderlerin farklı dönemlerde yaptıkları mücadeleler Haçlı Seferleri’nin gidişatını doğrudan etkilemiştir. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan’ın, Haçlılar’a karşı her ne kadar İznik’i kaybetmesi önemli bir gelişme olsa da, 1101 yılında gelen Haçlı kuvvetlerinin yenilgiye uğratılması Anadolu’daki Türk varlığının korunmasında etkili olmuştur. İmadüddin Zengi’nin Urfa’yı ele geçirmesi, Haçlılara karşı kazanılan ilk büyük başarı olarak kabul edilmektedir. Nureddin Mahmud Zengi ise bu mücadeleyi daha sistemli hale getirerek İslam dünyasında birlik fikrini güçlendirmiştir. Bu sürecin en dikkat çekici dönemi ise Selahaddin Eyyûbî zamanında yaşanmıştır. Selahaddin, 1187 yılında gerçekleşen Hittin Savaşı ile büyük bir zafer kazanmıştır. Bu zaferin ardından Kudüs’ün geri alınması, hem İslam dünyasında hem de Avrupa’da önemli yankılar uyandırmıştır. Selahaddin sonrasında Eyyûbîler mücadeleyi sürdürmüş, ardından Memlûkler döneminde Baybars, Kalavun ve Eşref Halil gibi liderler Haçlılara karşı mücadeleyi devam ettirmiştir. 1291 yılında Akkâ’nın alınmasıyla birlikte Haçlıların bölgedeki varlığı büyük ölçüde sona ermiştir. Çalışmada yöntem olarak literatür taraması yapılmış ve kaynaklar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda, Haçlı Seferleri karşısında başlangıçta dağınık bir yapı sergileyen İslam dünyasının zamanla daha organize bir mücadele yürüttüğü görülmektedir. Bu değişimde öne çıkan liderlerin askerî başarıları kadar, siyasi birlik oluşturma çabalarının da önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, Haçlı Seferleri yalnızca dini bir çatışma olarak değerlendirilmemeli, aynı zamanda çok boyutlu bir tarihsel süreç olarak ele alınmalıdır. Bu çalışma, söz konusu süreci öne çıkan liderler üzerinden inceleyerek, Haçlı Seferleri’nin daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ Tarihi, Haçlı Seferleri, Selçuklular, Eyyûbîler, Memlûkler

* Mehmet Ali Kilci, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı; mehmatalikilci702@gmail.com; ORCID: 0009-0008-9747-3694.

** Doç. Dr. Rıdvan Yiğit, Kayseri Üniversitesi Develi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı; ridvanyigit@kayseri.edu.tr; ORCID: 0000-0003-2076-6583.

ANALYTICAL ASSESSMENTS OF THE FAMOUS FIGURES OF THE CRUSADES

Mehmet Ali Kilci*

Rıdvan Yiğit**

ABSTRACT

This paper, entitled ‘*Analytical Assessments of the Famous Figures of the Crusades*’, examines the resistance mounted by Muslims during the Crusades and the role played by prominent Muslim leaders during this period. The Crusades, which took place between 1095 and 1291 and came to an end with the fall of Acre, should be regarded not merely as a religious struggle, but as a long-term process with political, economic and military dimensions. In this respect, the study aims to maintain the general framework of the Crusades and, in particular, to analyse the process through the lens of its leaders. The study has not been broadened to cover the entire period, but has been limited specifically to leaders who came to prominence during the reigns of the Anatolian Seljuk Sultan I. Kılıç Arslan, Imad al-Din Zengi, Nur al-Din Mahmud Zengi, Saladin, and the Mamluks, such as Baybars, Qalawun and Ashraf Khalil. This approach has been adopted to enable a clearer examination of the subject. This is because the struggles waged by these leaders at different times had a direct impact on the course of the Crusades. Although I. Kılıç Arslan’s loss of Nicaea to the Crusaders was a significant development, the defeat of the Crusaders in 1101 played a key role in safeguarding the Turkish presence in Anatolia. Imad al-Din Zengi’s recapture of Urfa is regarded as the first major victory against the Crusaders. Nureddin Mahmud Zengi, for his part, organised the struggle more systematically and strengthened the idea of unity within the Islamic world. One of the most notable events of this period was Saladin’s great victory at the Battle of Hattin in 1187. The recapture of Jerusalem following this victory left a significant mark on both the Eastern and Western worlds. The Ayyubids continued the struggle even after Saladin, and during the Mamluk period, sultans such as Baybars, Qalawun and Ashraf Khalil also continued the fight against the Crusaders. When Acre was recaptured by Ashraf Khalil in 1291, the Crusaders’ presence in the region largely lost its influence. In our study, we first conducted a literature review and then examined the sources in a comparative manner. The analysis revealed that, whilst the Islamic world was initially in a state of disarray in the face of the Crusades, it eventually rallied and mounted an organised resistance. It is clear that, in this development, the political efforts of the leaders in question played just as significant a role as their military successes. The sources indicate that the Crusades should be viewed not merely as a religious conflict, but also as a multifaceted historical process. This study aims to contribute to a broader assessment of the Crusades by examining the aforementioned process through the lens of the strategies adopted by the leaders involved.

Keywords: Medieval History, the Crusades, the Seljuks, the Ayyubids, the Mamluks

* Mehmet Ali Kilci, Master’s Student, Kayseri University, Graduate School of Education, Department of History; mehmatalikilci702@gmail.com; ORCID: 0009-0008-9747-3694.

** Assoc. Prof. Dr. Rıdvan Yiğit, Kayseri University, Develi Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of History, Division of Medieval History, Email: ridvanyigit@kayseri.edu.tr; ORCID: 0000-0003-2076-6583.

SHÖBÖGENZÖ: METİNSEL ÖZELLİKLERİ VE SÖTÖ ZEN GELENEĞİNDEKİ KONUMU**Merve SUSUZ AYGÜL*****ÖZET**

Bu çalışma, Sötö Zen okulunun kurucusu Dōgen Zenji (1200–1253) tarafından kaleme alınan Shōbōgenzō'nun metinsel özelliklerini, kaynaklarını ve eserin Sötö Zen geleneği içerisindeki tarihsel konumunu incelemeyi amaçlamaktadır. Japon Budizminin felsefi açıdan en yoğun metinlerinden biri olarak kabul edilen Shōbōgenzō, yalnızca bir manastır ve meditasyon rehberi olmayıp varlık, zaman, zihin, dil ve aydınlanma gibi temel meseleleri de kapsayan bütüncül bir Budist düşünce sistemi ortaya koymaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde metnin yapısal ve tematik özellikleri ile kaynakları ele alınmaktadır. Doksan beş bölümden oluşan metnin hangi konular üzerine odaklandığı, nasıl bir dil ve üslupla kaleme alındığı analiz edilmekte; Soku-shin-ze-butsu (Şu Anki Zihin Buddha'dır), Uji (Varlık-zaman), Daigo (Büyük Uyanış), Senmen (Yüzü Yıkamak), Shukke (Aile Hayatını Terk Etmek) adlı bölümler temelinde konuların ele alınış biçimi, Mahayana öğretisi ve sutraları ile Çin Budist geleneğine yapılan referanslar bağlamında metnin ana kaynaklarının neler olduğu incelenecektir. Böylece Dōgen'in kendine özgü yazı dili ve üslubu ile Budist geleneğinin temel kavramlarını klasik Mahāyāna düşüncesi ve Çin Budist geleneği ile kurduğu diyalog üzerinden nasıl yeniden kurgulandığının ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde metnin Sötö Zen kurumsal yapısı içindeki konumu ve işlevi tartışılmaktadır. Yazıldığı dönemde ve erken Sötö geleneğinde sınırlı bir dolaşıma sahip olan, yüzyıllarca manastır arşivlerinde gizli kalan Shōbōgenzō'nun Edo döneminde (1603–1868) Menzan Zuihō (1683–1769) gibi reformist keşişler tarafından nasıl yeniden gün yüzüne çıkarıldığı ve modern Sötö ortodoksisinin merkezine yerleştirildiği incelenmektedir. Bu süreçte metnin yeniden keşfedilip yorumlanmasının, Sötö kimliğinin inşasında oynadığı kurucu rol özellikle vurgulanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, seçilen örnek bölümler üzerinden Shōbōgenzō'nun yapısal ve tematik analizini ele almanın yanı sıra metnin Sötö Zen geleneğindeki otoriter konumunu zaman içinde ve belirli tarihsel koşullar altında edindiğini göstermeyi hedeflemektedir. Metin-merkezli filolojik yaklaşımla kurumsal tarih perspektifini bütünleştiren bu çalışma, Japon Budizmi araştırmalarına özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi Dōgen Zenji, Shōbōgenzō, Sötö Zen, Menzan Zuihō

* Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mervesusuz@gmail.com.tr ORCID: 0000-0001 8880-9258.

SHÖBŌGENZŌ: TEXTUAL CHARACTERISTICS AND ITS POSITION WITHIN THE SŌTŌ ZEN TRADITION

Merve SUSUZ AYGÜL *

ABSTRACT

This study aims to examine the textual characteristics, primary sources, and the historical standing within the Sōtō Zen tradition of the Shōbōgenzō, authored by Dōgen Zenji (1200–1253), the founder of the Sōtō school. Widely regarded as one of the most philosophically dense texts in Japanese Buddhism, the Shōbōgenzō serves not merely as a monastic or meditative manual but presents a holistic Buddhist thought system encompassing fundamental issues such as ontology (existence), temporality (time), the nature of mind, language, and enlightenment. The first section of the study addresses the structural and thematic attributes of the text alongside its sources. It analyzes the focal points of the ninety-five-fascicle recension, exploring its unique linguistic style and prose. By examining key chapters such as Soku-shin-ze-butsu (Mind Here and Now is Buddha), Uji (Existence-Time), Daigo (Great Realization), Senmen (Washing the Face), and Shukke (Leaving Family Life), this research investigates the treatment of these themes in relation to Mahāyāna doctrine, sutras, and references to the Chinese Buddhist tradition. Consequently, it aims to demonstrate how Dōgen reconstructed fundamental Buddhist concepts through his idiosyncratic vernacular and a sophisticated dialogue with classical Mahāyāna thought and Chinese Ch'an lineages. The second section discusses the position and function of the text within the institutional structure of Sōtō Zen. It examines how the Shōbōgenzō, which had limited circulation in the early Sōtō tradition and remained concealed in monastic archives for centuries, was rediscovered by reformist monks like Menzan Zuihō (1683–1769) during the Edo period (1603–1868) and placed at the heart of modern Sōtō orthodoxy. Emphasis is placed on the foundational role that the rediscovery and interpretation of this text played in the construction of Sōtō identity. In conclusion, in addition a thematic and structural analysis of selected fascicles, this study aims to show that the authoritative status of the Shōbōgenzō within the Sōtō Zen tradition was acquired over time under specific historical conditions. By integrating a text-centered philological approach with an institutional history perspective, this work intends to offer an original contribution to the field of Japanese Buddhist studies.

Keywords: History of Religions, Dōgen Zenji, Shōbōgenzō, Sōtō Zen, Menzan Zuihō

* Assistant Professor, PhD, Amasya University, Faculty of Theology, mervesusuz@gmail.com ORCID: 0000-0001-8880-9258.

MORİSKO AHMED B. KÂSİM EL-HACERÎ'NİN (AFÛKAY) HAYATI VE MÛCADELESİ: ENDÛLÛS'TEN AVRUPA'YA UZANAN BİR ÂLİM VE DİPLOMATIN HİKÂYESİ

Dr. Mohamed Shaaban Abdelhamid*

ÖZET

Bu çalışma, Morisko âlimi, mütercimi ve diplomatı Ahmed b. Kâsım el-Hacerî el-Endelüsî'nin (Afûkây) hayatını, ilmî faaliyetlerini, diplomatik görevlerini ve seyahatnamesini tarihsel bir kaynak olarak incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, el-Hacerî'nin kaleme aldığı “Muhtasarı Rihleti’ş-Şihâb ilâ Likâ’i’l-Ahbâb” adlı eser üzerinden Moriskoların sürgün sürecini, Endülüs sonrası kimlik mücadelesini ve İslam dünyası ile Avrupa arasındaki siyasi ve kültürel ilişkileri değerlendirmektir. Moriskoların tarihine ilişkin birçok çalışma bulunmasına rağmen, doğrudan olayların tanığı olan bir Morisko tarafından kaleme alınmış eserler oldukça sınırlıdır. Bu nedenle el-Hacerî'nin seyahatnamesi, yalnızca şahsî hatıraları içeren bir metin değil, aynı zamanda erken modern dönemin siyasi, sosyal ve kültürel tarihine ışık tutan birinci elden bir kaynak niteliği taşımaktadır. Çalışmada öncelikle Granada'nın 1492 yılında düşmesinden sonra Endülüs Müslümanlarının karşı karşıya kaldıkları dönüşüm süreci ele alınmaktadır. Teslim anlaşmalarıyla güvence altına alınan hakların zamanla ortadan kaldırılması, Arapçanın yasaklanması, İslami eğitim kurumlarının kapatılması ve Hristiyanlaştırma politikalarının yoğunlaşması Morisko toplumunun kimliğini tehdit eden başlıca gelişmeler arasında yer almıştır. Engizisyon Mahkemelerinin baskıları, zorla vaftiz uygulamaları ve kültürel asimilasyon girişimleri, Moriskoların önemli bir kısmını görünürde Hristiyanlığı kabul etmeye zorlamış, buna karşılık birçok aile İslami kimliğini gizlice korumaya çalışmıştır. Ahmed el-Hacerî de bu ortamda yetişmiş ve genç yaşlardan itibaren hem Arapça hem de İspanyolca alanındaki yetkinliği sayesinde dikkat çekmiştir. Araştırma, el-Hacerî'nin Granada'daki ilmî faaliyetlerini ve özellikle tercümanlık görevlerini ayrıntılı biçimde incelemektedir. Arapça metinlerin tercümesi, dinî tartışmalar ve resmi görevler aracılığıyla kazandığı tecrübeler, onun daha sonraki diplomatik kariyerinin temelini oluşturmuştur. İspanyol yönetiminin baskılarının artması üzerine Endülüs'ten ayrılmak zorunda kalan el-Hacerî, çeşitli güçlüklerin ardından Fas'a ulaşmış ve Sa'dî Devleti'nin hizmetine girmiştir. Burada sahip olduğu dil bilgisi ve diplomatik kabiliyet sayesinde kısa sürede devlet yönetiminde önemli görevler üstlenmiştir. Çalışmanın önemli bölümlerinden biri, el-Hacerî'nin Fransa ve Hollanda'ya gerçekleştirdiği diplomatik seyahatlere ayrılmıştır. Bu görevler sırasında Moriskoların mallarının iadesi, esirlerin kurtarılması ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesi gibi meselelerle ilgilenmiştir. Seyahatnamesinde Avrupa şehirleri, yönetim yapıları, ticari hayat, din adamları ve entelektüel çevreler hakkında ayrıntılı gözlemler sunmaktadır. Özellikle Fransa ve Hollanda'da gerçekleştirdiği dinî münazaralar, onun İslamî ilimlerdeki derinliğini ve güçlü hitabet yeteneğini ortaya koymaktadır. Rahipler ve din adamlarıyla yaptığı tartışmalar, erken modern dönemde İslam-Hristiyanlık ilişkilerinin entelektüel boyutunu anlamak açısından önemli veriler sağlamaktadır. Araştırma ayrıca el-Hacerî'nin Osmanlı Devleti, Mağrib dünyası ve Avrupa devletleri arasındaki ilişkiler hakkındaki değerlendirmelerini de ele almaktadır. Seyahatname, Morisko sürgününün yalnızca insani bir trajedi olmadığını, aynı zamanda Akdeniz havzasında siyasi dengeleri etkileyen uluslararası bir meseleye dönüştüğünü göstermektedir. Eserin içerdiği bilgiler, Moriskoların sürgün sonrası tecrübelerini, Kuzey Afrika toplumlarına uyum süreçlerini ve Avrupa ile İslam dünyası arasındaki çok yönlü ilişkileri açıklığa kavuşturmaktadır. Bu yönüyle el-Hacerî'nin seyahatnamesi, Morisko tarihi,

* Öğr. Gör. Dr. Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat fakültesi. mshaabanahmed@kayseri.edu.tr,
Orcid: 0000-0002-3889-7226

Endülüs araştırmaları, diplomasi tarihi, Akdeniz çalışmaları ve Avrupa-İslam ilişkileri alanlarında temel başvuru kaynaklarından biri olarak önemini korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afûkây, Moriskolar, Endülüs, Fransa, Hollanda.

THE LIFE AND STRUGGLE OF MORISCO AHMAD B. QASIM AL-HAJARI (AFUQAY): THE STORY OF A SCHOLAR AND DIPLOMAT FROM AL-ANDALUS TO EUROPE

Dr. Mohamed Shaaban Abdelhamid*

ABSTRACT

This study examines the life, intellectual activities, diplomatic missions, and travel account of the Morisco scholar, translator, and diplomat Ahmad ibn Qasim al-Hajari al-Andalusi, commonly known as Afuqay. The primary objective of the research is to analyze his celebrated work, **Mukhtaşar Riḥlat al-Shihāb ilā Liqā' al-Aḥbāb**, as a historical source for understanding the experience of the Moriscos, their struggle for identity after the fall of al-Andalus, and the political and cultural relations between the Islamic world and Europe during the early modern period. Although numerous studies have addressed the history of the Moriscos, only a limited number of sources were written by individuals who personally experienced the events they described. In this respect, al-Hajari's travel account occupies a distinctive position, as it combines autobiographical testimony with valuable historical observations concerning the Mediterranean world in the seventeenth century. The study first explores the circumstances that surrounded the Muslims of al-Andalus after the fall of Granada in 1492. Despite the guarantees granted by the surrender agreements, the Muslim population gradually lost its religious, cultural, and linguistic rights. The prohibition of the Arabic language, the closure of Islamic educational institutions, forced conversions to Christianity, and the activities of the Spanish Inquisition became central instruments in the process of cultural and religious assimilation. These policies profoundly affected Morisco society and generated a persistent crisis of identity. While many Moriscos outwardly adopted Christianity in order to survive, numerous families continued to preserve elements of their Islamic faith and traditions in secret. Ahmad al-Hajari grew up within this challenging environment and distinguished himself through his mastery of both Arabic and Spanish, skills that later enabled him to play important intellectual and diplomatic roles. The research also investigates al-Hajari's scholarly activities in Granada and his early experience as a translator and intermediary. His involvement in the translation of Arabic texts and his participation in religious discussions provided him with extensive knowledge of both Islamic and Christian intellectual traditions. As persecution intensified, he eventually left Spain and reached Morocco after a difficult journey. There he entered the service of the Saadian Sultanate and quickly gained prominence due to his linguistic abilities, administrative experience, and diplomatic competence. Particular attention is devoted to al-Hajari's diplomatic missions to France and the Dutch Republic. Acting on behalf of the Moroccan authorities, he sought to address issues related to Morisco property, ransom negotiations, and political relations with European powers. His travel account contains detailed descriptions of European cities, political institutions, economic activities, and religious communities. These observations offer valuable insights into European society during a period of significant political and intellectual transformation. Equally important are the religious debates he conducted with priests, monks, and scholars, which reveal his extensive knowledge of Islamic theology and his ability to engage in sophisticated interreligious dialogue. The study further examines al-Hajari's perceptions of the Ottoman Empire, the Maghrib, and Europe, highlighting how he interpreted the political and religious developments of his age. His writings demonstrate that the Morisco expulsion was not merely a local Spanish affair but part of a broader Mediterranean context involving diplomacy, migration, religious conflict, and cultural interaction. The information preserved in his travel account contributes significantly

* Lecturer, Phd. Develi Faculty of Islamic Sciences, Kayseri University, Kayseri, Türkiye E-mail: mshaabanahmed@kayseri.edu.tr ORCID: 0000-0002-3889-7226

to our understanding of Morisco exile, adaptation in North Africa, and the complex network of relations connecting Muslim and European societies during the seventeenth century. Consequently, al-Hajari's work remains an indispensable source for the study of Morisco history, Andalusian heritage, diplomatic history, Mediterranean studies, and the wider field of European-Islamic relations.

Keywords: Afuqay, Moriscos, al-Andalus, France, the Netherlands.

OKUL ORTAMINDA DİN FELSEFESİ VE EĞİTİM FELSEFESİNİN ROLÜ: BİREYÇİ VE KOLEKTİVİST TOPLUMLARIN KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMASI

Murat YILMAZ*

ÖZET

Okul seçiminin eğitim sonuçları üzerindeki etkisi kapsamlı bir şekilde belgelenmiş olsa da, dini ve öğretim felsefelerinin okul ortamını nasıl şekillendirdiğine dair makro-kültürel sınırlar hâlâ yeterince teorileştirilmemiştir. Din sosyolojisi ve Hofstede'nin kültürel boyutları temelinde yürütülen bu çalışma, bir ülkenin kültürel yöneliminin (bireycilik ve kolektivizm) ebeveynlerin bir okulun dini/öğretim felsefesini desteklemesi ile okulun işbirliğine dayalı ortamı arasındaki ilişkiyi etkileyip etkilemediğini araştırmaktadır. OECD'nin 2024 Uluslararası Öğretim ve Öğrenim Anketi (TALIS) verilerini kullanan çalışma, 75.304 okul müdüründen oluşan amaçlı bir kültürlerarası örneklem kullanmaktadır. Sosyo-ekonomik dezavantaj, okulun konumu ve okul türü (devlet/özel) kontrol edilerek üç aşamalı hiyerarşik çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar, sosyo-ekonomik dezavantajın okul ortamını olumsuz yönde etkilediğini gösterirken, ortak bir dini/eğitim felsefesinin benimsenmesinin personel işbirliği ve ebeveyn desteği için önemli bir pozitif belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Önemli bir nokta olarak, moderasyon analizi önemli bir etkileşim etkisi ortaya koymaktadır; ortak bir dini felsefenin topluluk oluşturma kapasitesi, kolektivist toplumlarda önemli ölçüde daha güçlüdür. İnançın genellikle özel bir olgu olarak ele alındığı bireyci ülkelerde, okul dayanışması üzerindeki bu olumlu etki belirgin şekilde azalmaktadır. Bu bulgular, dinin öncelikle kurumsal felsefelerin toplumsal uyumun daha geniş toplumsal normlarıyla uyumlu olduğu durumlarda güçlü bir "toplumsal yapıştırıcı" görevi gördüğünü göstermektedir. Çalışma, okul dayanışmasını teşvik eden mekanizmaların kültüre bağlı olduğunu vurgulamakta ve karşılaştırmalı eğitim ve eğitim politikası için önemli içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Okul ortamı, Kültürel boyutlar, Kolektivizm, TALIS.

* Dr. Öğretim Üyesi, Hitit Üniversitesi, muratyilmaz@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7083-4981

THE ROLE OF RELIGIOUS AND INSTRUCTIONAL PHILOSOPHY IN SCHOOL CLIMATE: A CROSS-CULTURAL COMPARISON OF INDIVIDUALISTIC AND COLLECTIVISTIC SOCIETIES

Murat YILMAZ*

ABSTRACT

While the impact of school choice on educational outcomes is well-documented, the macro-cultural boundaries of how religious and instructional philosophies shape school climates remain under-theorized. Grounded in the sociology of religion and Hofstede's cultural dimensions, this study investigates whether a country's cultural orientation (individualism vs. collectivism) moderates the relationship between parental endorsement of a school's religious/instructional philosophy and its collaborative climate. Utilizing data from the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2024, the study employs a purposive cross-cultural sample of 75,304 school principals. A three-stage hierarchical multiple regression was conducted, controlling for socio-economic disadvantage, school location, and school type (public/private). Results indicate that, while socio-economic disadvantage negatively predicts school climate, the endorsement of a shared religious/instructional philosophy is a significant positive predictor of staff collaboration and parental support. Crucially, moderation analysis reveals a significant interaction effect; the community-building capacity of a shared religious philosophy is substantially stronger in collectivistic societies. In individualistic countries, where belief is often treated as a privatized phenomenon, this positive effect on school solidarity is notably diminished. These findings suggest that religion acts as a potent "social glue" primarily when institutional philosophies align with broader societal norms of communal cohesion. The study underscores that mechanisms for fostering school solidarity are culturally contingent, offering critical insights for comparative education and educational policy.

Keywords: Sociology of religion, School climate, Cultural dimensions, Collectivism, TALIS.

* Assistant. Prof. Dr., Hitit University, Theology Faculty, muratyilmaz@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7083-4981

TÜRKİYE'DEKİ YENİ DİNİ HAREKETLER VE GÖKSEL KURTARICI KÜLTÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mustafa ELMALI*
Doç. Dr. Yasin İPEK**

ÖZET

Yeni Dini Hareketler (YDH) ve Tanımlanamayan Uçan Nesne (Unidentified Flying Object/ UFO) Dinleri başlıkları altında konuyu ele ele aldığımız bu konuda modern insanın teknoloji ve ruhsallığı nasıl algılayıp yorumladığına dair bir fenomene dönüştüğü üzerinde durulacaktır. Dini milenyumculuğun teknoloji ile uyarlanarak bir YDH unsuru olarak incelendiği bu çalışmada, geleneksel dinlerin zayıfladığı sekülerleşme sürecinde, "uzaylı" figürünün modern bir melek veya kurtarıcı olarak konumlandırılması ve bu inanç sisteminin Türkiye'deki yaygın inanç biçimleri içerisinde harmanlanıp yeni ve orijinal bir inanış şekli olarak ortaya çıkışı analiz edilmektedir. YDH literatüründe UFO Dinleri, geleneksel teolojiyi teknolojik bir dille yeniden yorumlar. Tanrı kavramı "üstün bir medeniyet", melekler "yıldız elçileri", vahiyler ise "telepatik mesajlar" olarak sunulur. Türkiye'de bu akımlar, özellikle 1980 sonrası Batılı gizil öğretilerin yerel motiflerle birleşmesiyle kendine has bir zemin bulmuştur. UFO tabanlı YDH'nin temel inanç yapıları, dünyanın bir felaketin eşiğinde olduğu ve uzaylıların seçilmiş kişileri kurtarmaya geleceği fikri ve üstün zekalı varlıkların gelişini takiben ortaya çıkacak bir ahlaki yükselişin vaadi üzerine temellendirilmektedir. Konuyu Türkiye özelinde ele aldığımızda; Türkiye'deki UFO hareketlerini Batı'daki örneklerinden ayıran temel özellik, bu inançların İslam tasavvufu ve Anadolu insanının tanrıya ulaşma hedefi ile harmanlanmasıdır. Özellikle ülkemizdeki bazı ezoterik gruplar, Kur'an-ı Kerim'e atıfta bulunarak, dünya dışı medeniyetlerle İslam doktrini arasında bağ kurmaya çalışmaktadırlar. Türkiye'ni farklı yerleşim bölgelerinde faaliyet gösteren ve taraftar arayışında olan birçok spiritüel dernek ve topluluk, uzayla irtibatlı yapılardan mesaj aldıklarını iddia etmektedirler. Bu topluluklar, klasik anlamda bir kilise veya cami yapısı yerine, seminerler ve "spiritüel uyanış" toplantıları aracılığıyla örgütlenirler. İlk başta insanın kulağına ve aklına garip gelen bu türden söylemlerin nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede kolaylıkla taraftara bulabilmesinin farklı birçok sosyolojik, psikolojik ve inançsal sebepleri olduğu muhakkaktır. Fakat yaygın inanışların baskın ve katı kurallarından bunalan özellikle orta sınıfa mensup bireylerin kendi spiritüel deneyimlerini teknolojik bir gizemle inşa etme arzusu ve halk inanışlarında yoğun bir şekilde işlenen cin, peri veya Hızır gibi metafizik unsurların, modern dönemle birlikte "uzaylı" imgesiyle yer değiştirmesi bunun en bariz sebepleri arasında gösterilebilir. Türkiye'deki UFO hareketleri, post modern çağın arayış içinde olan bireyi için yeni bir kutsallık alanıdır. Bu hareketler, teknoloji çağına uygun bir "kurtuluş teolojisi" sunarak, takipçilerine karmaşık dünyada anlam ve kozmik bir aidiyet hissi sağlamaktadır. Akademik açıdan bu durum, dinin yok olmadığını, sadece form değiştirerek "göklere ve teknolojiye" taşındığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yeni Dini Hareketler, UFO Dinleri, Kurtarıcı.

* Mustafa ELMALI, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Programı, muselmali@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-0670-3228>.

** Doç. Dr. Yasin İpek, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD., yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7178-6683.

THE RELATIONSHIP BETWEEN NEW RELIGIOUS MOVEMENTS IN TURKEY AND THE CELESTIAL RESCUE CULT

Mustafa ELMALI*
Doç. Dr. Yasin İPEK**

ABSTRACT

In this study, which examines the subject under the headings of New Religious Movements (NRMs) and Unidentified Flying Object (UFO) Religions, we shall focus on how this has become a phenomenon reflecting modern humanity's perception and interpretation of technology and spirituality. In this study, which examines religious millenarianism adapted to technology as an NRM element, the positioning of the 'alien' figure as a modern angel or saviour amidst the secularisation process where traditional religions are waning, and the emergence of this belief system as a new and original form of faith, blended within the prevalent belief systems in Turkey, is analysed. In UFO Religion literature, traditional theology is reinterpreted using technological language. The concept of God is presented as a 'superior civilisation', angels as 'star messengers', and revelations as 'telepathic messages'. In Turkey, these movements have found a unique foothold, particularly following the 1980s, through the fusion of Western esoteric teachings with local motifs. The core belief structures of UFO-based YDH are founded on the idea that the world is on the brink of a catastrophe and that aliens will come to rescue the chosen ones, as well as the promise of a moral renaissance that will emerge following the arrival of these highly intelligent beings. When we examine the subject specifically in the context of Turkey, the key feature distinguishing UFO movements in Turkey from their Western counterparts is the blending of these beliefs with Islamic Sufism and the Anatolian people's aspiration to reach God. In particular, certain esoteric groups in our country are attempting to establish a link between Islamic doctrine and extraterrestrial civilisations by referring to the Holy Quran. Many spiritual associations and communities operating in various regions of Turkey and seeking followers claim to have received messages from entities associated with outer space. These communities organise themselves not through traditional church or mosque structures, but via seminars and 'spiritual awakening' gatherings. It is certain that there are numerous sociological, psychological and religious reasons why such discourse—which initially sounds strange to the ear and mind—can so easily find followers in a country where the vast majority of the population is Muslim. However, the desire of individuals—particularly those from the middle class—who are weary of the dominant and rigid rules of mainstream beliefs to construct their own spiritual experiences through a technological mystique, and the replacement of metaphysical elements such as jinn, fairies or Khizr—which feature heavily in popular folklore—with the image of 'aliens' in the modern era, can be cited as the most obvious reasons for this. UFO movements in Turkey represent a new realm of the sacred for the post-modern individual in search of meaning. By offering a 'theology of salvation' suited to the technological age, these movements provide their followers with a sense of meaning and cosmic belonging in a complex world. From an academic perspective, this demonstrates that religion has not disappeared, but has merely transformed, shifting its focus to 'the heavens and technology'.

Keywords: History of Religions, New Religious Movements, UFO Religions, Savior.

*Mustafa ELMALI, Develi Faculty of Theology,, Kayseri University, muselmali@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-0670-3228>;

** Assoc. Prof. Dr. Yasin İPEK, Kayseri University Develi Faculty of Theology, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

İSLAM TOPLUM DÜŞÜNCESİNDE ALİM: MUSTAFA ASIM KÖKSAL ÖRNEĞİ**Mustafa SERİN*****ÖZET**

Tarih boyunca alimler kendi dönemlerinde toplumun ıslahına, ilmi yönden gelişmesine, değişim ve dönüşümüne öncülük etmişlerdir. Özellikle toplumsal sarsıntı ve bunalımların yoğun yaşandığı dönemlerde alimlere önemli görevler düşmüştür. İslam toplum düşüncesinde alimler iyiliklerin yaygınlaştırılmasından ve kötülüklere karşı toplumsal bünyenin korunmasından sorumlu tutulmuşlardır. Hem uyarma hem de teşhis ve tedavi yollarını göstermede öncü rolündedirler. Böylece toplumsal varlığın maddi ve manevi gelişimine katkıda bulunurken sosyal buhranlara ve çözümlere karşı da yöneticileri ve toplumu uyarılmışlardır. İslam medeniyetinin bir ilim medeniyeti olarak tebarüz edişinde de alimlerin rolü çok büyük olmuştur. İslam'da Peygamberlerin varisleri olarak görülen alimler erdemli toplumun inşasına öncülük ederler. Toplumu faydalı ilimle donatma, zararlı ilimlerden koruma görevini üstlenir ve toplumu ahlaki çöküşten korumaya çalışırlar. Böylece İslam'ın ortaya koyduğu alim tasavvuru toplum hayatında ve erdemli toplumun imar ve inşasında pratik olarak hayat bulmuş olur. İslam'da alimin en önemli vasıflarından biri ilmiyle amel olmasıdır. Bu görevi çerçevesinde alimin öğrendiği bilgi önce kendi yaşamına yansır sonra da topluma yayılır. İslam dünyasındaki ilmi faaliyetlere önemli katkılar sunmuş alimlerden biri de Mustafa Asım Köksal'dır. Topluma ilim sevgisiyle dolu, ilim uğrunda geçirilen ve ilimle hemhal olmuş bir hayat örneği sunmuştur. Toplumun bilgiyi yerli bakış açısıyla hazırlanan ana kaynaklardan elde etmesi için çabalamıştır. İlmi çalışmalarında gösterdiği titizlik ve ahlaki tavır kayda değerdir. Eserlerinde açık ve yalın bir ifade biçimini tercih etmiştir. Yüzeysellikten kaçınması ve detay olarak görülen pek çok bilgiyi büyük emeklerle kayıt altına alması onun ilmi birikimin korunmasına ve kültürel mirasın sonraki nesillere aktarılmasına verdiği önemin göstergesidir. Dolayısıyla bu çalışmanın konusu Mustafa Asım Köksal'ın ilmi kişiliğinin ve ortaya koyduğu eserlerin İslam'ın ideal toplumunda öngörülen alim profili açısından incelenmesidir. Özellikle alimlerin toplumsal işlevlerine odaklanan çalışma Köksal'ın İslam toplumuna ve İslam medeniyetinin gelişimine olan katkılarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Doküman analizi yöntemiyle hazırlanan bildiride kaynak olarak ilim ve alim konusuna yer veren temel kaynakların yanı sıra, Köksal'ın belli başlı eserlerinden ve yakınlarından bazılarının gözlemlerine dayalı verilerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, İslam Toplum Düşüncesi, İlim, Alim, M. Asım Köksal.

* Dr. Mustafa Serin, Milli Eğitim Bakanlığı, Felsefe ve Din Bilimleri/ Din Sosyolojisi, serinm38@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8689-2657.

THE SCHOLAR IN ISLAMIC SOCIAL THOUGHT: THE EXAMPLE OF M. ASIM KÖKSAL

Mustafa SERİN*

ABSTRACT

Throughout history, scholars have spearheaded the improvement, intellectual development, change, and transformation of societies in their respective eras. Particularly during periods of intense social upheaval and crisis, scholars have played crucial roles. In Islamic social thought, scholars are held responsible for spreading goodness and protecting the social fabric against evil. They play a leading role in both warning and diagnosing and treating problems. Thus, while contributing to the material and spiritual development of society, they also warn rulers and society against social crises and disintegration. The role of scholars has been immense in the emergence of Islamic civilization as a civilization of knowledge. In Islam, scholars, seen as the inheritors of the Prophets, lead the way in building a virtuous society. They undertake the task of equipping society with beneficial knowledge, protecting it from harmful knowledge, and striving to safeguard society from moral decay. Thus, the Islamic conception of the scholar finds practical expression in social life and in the construction and development of a virtuous society. In Islam, one of the most important qualities of a scholar is to act upon their knowledge. Within this framework, the knowledge a scholar acquires is first reflected in their own life and then spreads to society. Mustafa Asım Köksal is one of the scholars who made significant contributions to scholarly activities in the Islamic world. He presented society with an example of a life filled with a love of knowledge, dedicated to its pursuit, and deeply immersed in it. He strived to ensure that society obtained knowledge from primary sources prepared with a local perspective. His meticulousness and ethical conduct in his scholarly work are noteworthy. He preferred a clear and simple style of expression in his works. His avoidance of superficiality and his meticulous recording of much information, even details, demonstrate the importance he placed on preserving scholarly knowledge and transmitting cultural heritage to future generations. Therefore, the subject of this study is the examination of Mustafa Asım Köksal's scholarly personality and his works in terms of the scholar profile envisioned in the ideal Islamic society. Focusing particularly on the social functions of scholars, the study aims to reveal Köksal's contributions to Islamic society and the development of Islamic civilization. The paper, prepared using document analysis methods, utilizes primary sources on the subject of science and scholars, as well as data based on Köksal's major works and observations from some of his close associates.

Keywords: Sociology of Religion, Islamic Social Thought, Science, Scholar, M. Asım Köksal.

* Ph.D., Ministry of National Education, serinm38@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8689-2657.

NÖROTEOLOJİNİN TEMELLERİ ÜZERİNE TARİHSEL BİR İNCELEME**Şeyma ERSAY KULAK*****Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural******ÖZET**

Bu çalışma, henüz yeni bir alan sayılan nöroteolojinin temellerini, günümüzde geldiği noktayı, konumunu ve sınırlılıklarını ele almaktadır. Nöroteoloji 1980'lerden itibaren bilimsel bir disiplin olarak ele alınmaya başlanmakla birlikte gelişmekte olan yeni bir disiplinler arası çalışma alanıdır. Nöroteoloji, insan beyni ve sinir sisteminin mistik bir yaşantı ya da dini deneyimler sırasında verdiği tepkiyi ve o süreçte insan bedeninde meydana gelen değişimleri ele alır. Bu bağlamda nöroteolojik yaklaşım, teolojik, psikolojik ve nörobiyolojik unsurların bir arada incelendiği ve ele alındığı çoklu disiplinlerin ortaklığında çalışılan bir yaklaşımdır. Günümüz dünyasında teknolojinin ulaştığı nokta dikkate alındığında, insan ve dini deneyim birlikteliğinin incelenmesi; bazı testler, beyin tarama cihazları ya da laboratuvar incelemeleri ile mümkün hale gelmiştir. Bu bağlamda, bilim ve din ayrışıklığı ya da karşıtlığından ziyade dini pratiklerin bilimsel bir geçerlilik çerçevesinde ele alınması ve farklı disiplinler tarafından etkilerinin açıklanması önem arz etmektedir. İnsanoğlunun tarihsel geçmişine baktığımızda dini deneyim, dini pratikler, dini yönelimler ya da mistisizme yatkınlık her dönemde söz konusu olmuştur ve insan yaşamında göz ardı edilmeyecek bir yere sahip olduğu görülmektedir. Dini inançlar, pratikler ve yönelimler; bireylerin dolayısıyla toplulukların ya da toplumların yaşayışlarına, değer yargılarına ve kültürel dinamiklerine azımsanmayacak derece etkisi olmuştur ve olmaya devam etmektedir. İnsan yaşamında bu denli söz hakkı ve alana sahip olan bir yönelimin, günümüzün teknolojik imkânları çerçevesinde ele alınması ve bilimsel gerçekliğinin ortaya konulması modern insan için daha anlamlı ve değerli olacaktır. İnsan yaşamında köklü bir geçmişe sahip olan bu olgunun çağdaş teknoloji diliyle açıklanması ise dini pratik ve deneyimlerin deneysel alan karşısındaki mevcut konumunu koruması ve güçlendirmesi açısından değerli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Nöroteoloji, Psikoloji, Dini Deneyim.

* Yüksek Lisans Öğrencisi Şeyma Ersay Kulak, Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, seymaersaykmail.com, ORCID No: 0009-0004-4867-4896.

** Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural, , Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, mustafatural@kayseri.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-8755-8319.

A HISTORICAL REVIEW OF THE FOUNDATIONS OF NEUROTHEOLOGY

Şeyma ERSAY KULAK*

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural**

ABSTRACT

This study examines the foundations of neurotheology—a field still considered relatively new—as well as its current state, standing, and limitations. Although neurotheology began to be treated as a scientific discipline in the 1980s, it remains an emerging interdisciplinary field of study. Neurotheology examines the brain's and nervous system's responses during mystical experiences or religious encounters, as well as the physiological changes occurring in the human body during such processes. In this context, the neurotheological approach is a multidisciplinary methodology that integrates theological, psychological, and neurobiological elements for joint analysis and inquiry. Given the current state of technology in today's world, it has become possible to examine the relationship between human beings and religious experience through various tests, brain-scanning devices, or laboratory studies. In this context, rather than focusing on the separation or opposition between science and religion, it is important to approach religious practices within a framework of scientific validity and to explain their effects through the lens of various disciplines. Looking back at human history, religious experience, religious practices, or a predisposition toward mysticism have been present in every era and are seen to hold a significant place in human life that cannot be overlooked. Religious beliefs, practices, and orientations have had—and continue to have—a significant impact on the way individuals, and consequently communities and societies, live, on their value judgments, and on their cultural dynamics. Rather than dismissing such a significant aspect of human life, addressing it within the framework of today's technological capabilities and establishing its scientific reality offers a more meaningful and rational approach for modern humans. Explaining this phenomenon, which has deep roots in human life, through the language of contemporary technology will be valuable in terms of preserving and strengthening the current position of religious practices and experiences in the face of the experimental realm.

Keywords: Psychology of Religion Neurotheology, Psychology, Religious Experience.

* Master's Student Şeyma Ersay Kulak, Kayseri University, Develi Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, seymaersaykmail.com, ORCID ID: 0009-0004-4867-4896.

** Dr. Mustafa Tural, Assistant Professor, Kayseri University, Develi Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, mustafatural@kayseri.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8755-8319.

İBÂDÂT VE MUÂMELÂT ARASINDA FİKHÎ BİR TASNİF PROBLEMİ OLARAK NİKAH AKDİ

Mücahit GÖKTAŞ*

ÖZET

İslam hukukuna göre nikah sözleşmesi, aile kurumunun temelini teşkil eden hem bireysel hem de toplumsal sonuçlar doğuran önemli bir hukukî işlemdir. Bununla birlikte nikah akdinin hukuki statüsü, fikhî tasnif açısından tartışmalı bir problem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira klasik fıkıh literatüründe ibâdât ve muâmelât ayrımı, hukukî işlemlerin değerlendirilmesinde belirleyici bir çerçeve sunmaktadır. Nikah sözleşmesi ise bu iki alan arasında kendine özgü bir konumda yer almakta ve bu durum, onun yalnızca teknik bir sözleşme mi yoksa dinî yönü de bulunan özel bir akit mi olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Bu çerçevede nikâh akdinin fikhî tasnifteki konumu, sadece teorik bir ayrım meselesi olmayıp aynı zamanda uygulamaya yönelik sonuçlar da doğurmaktadır. Zira ibâdât kapsamında değerlendirilen işlemlerde taabbudîlik ön planda iken, muâmelât alanında şekil şartları, maslahat ve örf gibi diğer etkenler de belirleyici olmaktadır. Bu durum, nikâh akdinin fikhî niteliğinin belirlenmesini yalnızca teorik bir tasnif problemi olmaktan çıkararak, hukukî sonuçları itibariyle de önemli hale getirmektedir. Bu tebliğin amacı, nikahın ibadet ve muâmelât boyutlarını fikhî tasnif perspektifinden ele alarak, söz konusu ikili yapının teorik ve pratik yansımalarını ortaya koymaktır. Klasik İslam hukukçuları, nikahı genel olarak muâmelât bahisleri kapsamında bir akit olarak değerlendirmiş; nikahın rükünleri, kuruluş ve geçerlilik şartları gibi unsurlar üzerinden sözleşmenin hukukî niteliğini temellendirmiştir. Bununla birlikte çeşitli nasslar referansı ile nikahın dinî bir amaç taşıması, sünnet olarak teşvik edilmesi ve temelde toplumun ahlâkî yapısını koruma işlevi görmesi gibi hususlar, nikah sözleşmesine ibadetle irtibatlı bir anlam da kazandırmıştır. Bildirimizin sınırları dahilinde, nikâhın ibadet olarak değerlendirilmesine imkân veren yönler ile muâmelât kapsamında ele alınmasını gerektiren hukukî unsurlar analiz edilecektir. Bu çerçevede, nikâh akdinin hem hukukî sonuçlar doğuran bir sözleşme hem de dinî ve ahlâkî amaçlar taşıyan bir kurum olarak nasıl konumlandırılması gerektiği tartışılacaktır. Böylece nikâhın, ibâdât ve muâmelât arasında yer alan özgün ve çok boyutlu yapısı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Nikah, İbâdât, Muâmelât, Fikhî Tasnif

* Vaiz, Diyanet İşleri Başkanlığı; Doktora Öğrencisi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, mucahitgkts@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3266-3290.

THE MARRIAGE CONTRACT AS A FİQHĪ CLASSIFICATION PROBLEM BETWEEN ‘IBĀDĀT AND MU‘ĀMALĀT

Mücahit GÖKTAŞ*

ABSTRACT

According to Islamic law, the marriage contract is an important legal transaction that constitutes the foundation of the family institution and gives rise to both individual and social consequences. Nevertheless, the legal status of the marriage contract appears as a contested problem area in terms of fiqhī classification. For, in classical fiqh literature, the distinction between ‘ibādāt and mu‘āmalāt provides a decisive framework for the evaluation of legal transactions. The marriage contract, however, occupies a unique position between these two domains. This raises the question of whether marriage is merely a technical contract or rather a special legal act with a religious dimension. In this context, the position of the marriage contract within fiqhī classification is not merely a matter of theoretical distinction, but also gives rise to practical consequences. For while the ta‘abbudī character is foregrounded in transactions classified under ‘ibādāt, in the sphere of mu‘āmalāt other factors such as formal requirements, public interest, and custom also become determinative. This makes the determination of the fiqhī nature of the marriage contract significant not only as a theoretical problem of classification, but also in terms of its legal consequences. The aim of this paper is to examine the devotional and transactional dimensions of marriage from the perspective of fiqhī classification and thereby to reveal the theoretical and practical reflections of this dual structure. Classical Muslim jurists generally evaluated marriage as a contract within the chapters of mu‘āmalāt, and grounded its legal nature on such elements as the pillars of marriage, and the conditions of its formation and validity. At the same time, however, such considerations as the fact that marriage carries a religious purpose with reference to various scriptural texts, is encouraged as a sunnah, and fundamentally serves to preserve the moral structure of society have also endowed the marriage contract with a meaning connected to worship. Within the limits of this paper, the aspects that make it possible to evaluate marriage as an act of worship, as well as the legal elements that require it to be treated within the sphere of mu‘āmalāt, will be analyzed. In this framework, it will be discussed how the marriage contract should be positioned both as a contract producing legal consequences and as an institution bearing religious and moral purposes. Thus, the study will attempt to demonstrate the distinctive and multidimensional nature of marriage as situated between ‘ibādāt and mu‘āmalāt.

Keywords: Islamic Law, Marriage, ‘ibādāt, Mu‘āmalāt, Fiqhī Classification

* Preacher, Presidency of Religious Affairs; PhD Student, İzmir Katip Çelebi University, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences, mucahitgkts@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3266-3290.

KUTSAL METİNDEN SİYASAL ŞİDDETE: YAHUDİ KOLEKTİF HAFIZASI VE SİYONİST İDEOLOJEDE “ÖTEKİ” İNŞASI

Nihat ERGÜL*

Doç. Dr. Yasin İPEK**

ÖZET

Din, akıl sahibi insanları özgür iradeleriyle iyiye, doğruya ve güzele ulaştıran; Allah tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen ilahi bir kanundur. Bu bağlamda dinin esas gayesi tüm insanlığın dünya ve ahiret saadetini gerçekleştirmektir. Dolayısıyla insanlığın mutluluğunu esas alan dinin şiddet üretmesi düşünülemez ve kabul edilemez. Ancak dinin özünden ziyade kutsal metinlere dayalı birtakım yorumlarla din, siyasal bir ideolojinin aracı haline getirilebilmektedir. Bu bildiri, Yahudi kutsal metnlerinin ve kolektif hafızasının, modern Siyonist ideoloji çerçevesinde "Öteki" algısını nasıl inşa ettiğini ve siyasal şiddeti nasıl meşru hale getirdiğini ele almaktadır. Yahudi geleneğinde "Vadedilmiş Topraklar" ve "Seçilmişlik" inancı, dini kimliğin merkezinde yer alırken, İsmail ve Esav gibi figürlerin ahitleşme dışına itilmesi "Öteki" nin teolojik olarak dışlanmasını başlatmıştır. Yahudi teolojik anlayışında kötülüğün simgesi olarak kurgulanan "Amalek" tipolojisi, Yahudi kolektif hafızasında her çağda form değiştirerek ebedi bir düşman arketipine dönüşmüştür. "Seçilmişlik" inancına istinaden "Vadedilmiş Topraklar" da yaşayan veya bu topraklar için tehdit görülen Yahudiler dışındaki tüm devlet ve topluluklar İsrail devleti için tehdit unsuru olarak algılanmakta ve güvenlik politikaları bu çerçevede belirlenmektedir. İsrail'in güncel güvenlik politikaları daha önce yaşanmış olan Holokost gibi travmalar ve büyük mağduriyet algısı üzerinden şekillendirilmektedir. "Bir Daha Asla" sloganı, savunmacı bir refleksten saldırgan bir güvenlik doktrinine dönüşerek kolektif narsisizmi körüklemekte ve "insan altı" olarak kodlanan düşmana yönelik şiddeti rasyonelleştirmektedir. Siyonist ideoloji, bu dini sembolleri milliyetçi amaçlar doğrultusunda yeniden yorumlamış; baba ve oğul Kook gibi hahamların etkisiyle devleti ve orduyu mesihî sürecin bir aşaması olarak kutsamıştır. 7 Ekim sonrası süreçte Başbakan Netanyahu'nun "Amalek" vurgusu ve bazı hahamların Gazze'deki sivil katliamları meşrulaştıran fetvaları, kadim metinlerin modern teopolitik söylemdeki yıkıcı etkisini gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak, dinsel referanslı şiddetin aşılabilmesi, dışlayıcı ve şiddete yönlendiren kutsal metin yorumlarının barışçıl ve çoğulcu bir din algısıyla yeniden inşa edilmesine bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Kolektif Hafıza, Amalek, Teopolitik, Şiddet, Ötekileştirme.

* Nihat Ergül, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD., halitnihat@gmail.com, ORCID: 0009-0006-5168-044X.

** Doç. Dr. Yasin İpek, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD., yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7178-6683.

FROM SACRED TEXT TO POLITICAL VIOLENCE: THE CONSTRUCTION OF THE 'OTHER' IN JEWISH COLLECTIVE MEMORY AND ZIONIST IDEOLOGY

Nihat ERGÜL *

Doç. Dr. Yasin İPEK**

ABSTRACT

Religion is a divine law sent by God through the prophets, guiding rational human beings to goodness, truth and beauty through their free will. In this context, the primary aim of religion is to realise the happiness of all humanity in this world and the hereafter. Consequently, it is inconceivable and unacceptable for a religion founded on human happiness to produce violence. However, rather than its essence, religion can be turned into an instrument of a political ideology through certain interpretations based on sacred texts. This paper examines how Jewish sacred texts and collective memory construct the perception of the 'Other' within the framework of modern Zionist ideology and how they legitimise political violence. Whilst the belief in the 'Promised Land' and 'Chosen-ness' lies at the heart of Jewish tradition, the exclusion of figures such as Ishmael and Esau from the covenant initiated the theological marginalisation of the 'Other'. The 'Amalek' typology, constructed as a symbol of evil within Jewish theological understanding, has transformed into an eternal enemy archetype in the Jewish collective memory, changing form in every age. In accordance with the belief in "Chosen-ness", all states and communities other than Jews living in the "Promised Lands" or perceived as a threat to these lands are regarded as a threat to the State of Israel, and security policies are determined within this framework. Israel's current security policies are shaped by past traumas such as the Holocaust and a sense of profound victimhood. The slogan "Never Again" has evolved from a defensive reflex into an aggressive security doctrine, fuelling collective narcissism and rationalising violence against the enemy, who is coded as "subhuman". Zionist ideology has reinterpreted these religious symbols for nationalist purposes; under the influence of rabbis such as Kook the Elder and Kook the Younger, it has sanctified the state and the army as a stage in the messianic process. In the aftermath of 7 October, Prime Minister Netanyahu's emphasis on "Amalek" and the fatwas issued by certain rabbis justifying the massacres of civilians in Gaza have laid bare the destructive impact of ancient texts within modern theopolitical discourse. Consequently, overcoming religiously motivated violence depends on reconstructing exclusionary and violence-inciting interpretations of sacred texts through a peaceful and pluralistic understanding of religion.

Keywords: Zionism, Collective Memory, Amalek, Theopolitics, Violence, Othering.

* Nihat Ergül, Kayseri University Institute of Postgraduate Education, Department of Philosophy and Religious Studies, halitnihat@gmail.com, ORCID: 0009-0006-5168-044X.

** Assoc. Prof. Dr. Yasin İPEK, Kayseri University Develi Faculty of Theology, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN YAHUDİLER, “CİZRE ÖRNEĞİ”**Ömer Said KARAKAŞ*****Doç. Dr. Yasin İPEK******ÖZET**

Bu çalışmayla Cizre’de ikamet eden Yahudi inancına mensup vatandaşların özelinde, Türkiye’de Yaşayan Yahudilerin yaşamları ve kültürlerini analiz etmek amaçlanmaktadır. Cizreli Yahudiler diye adlandırdığımız bu etnik grup, Yukarı Mezopotamya ya da bugünkü ismiyle, Güneydoğu Anadolu bölgesi ve Kuzey Irak bölgesinin kavşak noktası olan bölgede yaşamışlardır. Halen de kültürlerini geleneklerini devam ettirerek yaşamlarını sürdürmektedirler. Terminolojik açıdan ise kendi aralarında Yahudice “Targum” diye isimlendirilen bir dil kullanmaktadırlar. Bu topluluk Babil Sürgünü’nden beri kesintisiz olarak bu bölgede varlıklarını devam ettirmektedirler. Bir başka düşünceye göreyse Asur Kralı İkinci Sargon tarafından bu bölgeye yerleştirilmiş olabilecekleri iddia edilmektedir. Babil sürgünü’nden sonra bölgedeki birçok topluluğun göç etmesine rağmen “Cizreli Yahudiler” Kudüs’e dönmeyip bölgede kalmışlardır. Yerel bir efsaneye göre ise, Hazreti Nuh’un gemisinin bulunduğu inanılan Cudi Dağı çevresinde kutsiyetlerini pekiştirmişlerdir. Bu sebeple de Musul, Erbil, Duhok, Süleymaniye ve Urmiye çevrelerinde yerleştikleri görülmektedir. Türkiye odaklı merkezleri ise Cizre başta olmak üzere Başkale, Nusaybin ve eski adı Çölemerik olan şimdiki Hakkâri civarlarıdır. Alışlagelmişin dışında genel olarak Yahudiler ticaret işleriyle uğraşmalarına karşın Cizreli Yahudilerin tarım ve hayvancılıkla uğraştıklarını görmekteyiz. Dil olarak Aramicenin lehçelerini, İbraniceyi ve günümüzde ise yerel dilleri aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Müslüman yerel aşiretlerin yapısına benzer bir aşiret sistemi içerisinde yaşamaktadırlar. Giyimleri, kılık ve kıyafetleri kullandıkları aletler, yaşam tarzları yerel aşiretlerin kültürü ile iç içe geçmiş durumdadır. Dini yaşam ve ritüellerine baktığımızda ise Müslümanlara benzeyen türbe ziyaretleri yaptıkları görülmekle beraber kendi dini ritüellerine de aksatmamaktadırlar. Adına “Heder” dedikleri dini içerikli eğitim merkezlerinde eğitim öğretim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında bir takım mistik halk inanışlarına da kültürlerinde geniş yer vermektedirler. Osmanlı’nın yıkılışı ve ulus devletlerinin ortaya çıkmasıyla, Irak’taki akrabalarıyla ilişkileri ve bağları kopma noktasına gelmiştir. Cumhuriyet döneminde ise yeni kurulan Türk devletinin politikalarına ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Tarihte “Ezra ve Nehemiah” ismi verilen bir operasyonla 1948 ve 1950 tarihleri arasında Irak ve çevresindeki Yahudiler hava yoluyla İsrail’e nakledilmişlerdir. 1950-1951 yıllarında mülklerinin tasfiyesi ve toplu göç süreçlerine tabi tutulmuşlardır. İsrail’e giden Cizre Yahudileri, başlangıçta geçici kamplarda yaşamlarını sürdürmüşler daha sonra kültürel uyum sağlamışlardır. Bugün İsrail’de yaklaşık 250.000 civarında Cizre kökenli Yahudi’nin yaşadığı varsayılmaktadır. Cizre, Hakkâri ve Musul kökenli ailelerin hala bu şehirlerin isimlerini soyadı ve kimlik parçası olarak taşıdıkları şaşırtıcı bir şekilde göze çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yahudilik, Cizreli Yahudiler, Heder, Göç.

* Ömer Said KARAKAŞ Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, ömer_karakas@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3237-2418>.

** Doç. Dr. Yasin İpek, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD., yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7178-6683.

JEWS LİVİNG İN TURKEY: “THE CİZRE CASE”

Ömer Said KARAKAŞ*

Doç. Dr. Yasin İPEK**

ABSTRACT

This study aims to analyse the lives and cultures of Jews living in Turkey, with a particular focus on Jewish citizens residing in Cizre. This ethnic group, whom we refer to as the Jews of Cizre, have lived in the region known as Upper Mesopotamia—or, by its present-day name, the crossroads of the South-Eastern Anatolia region and Northern Iraq. They continue to live their lives whilst preserving their culture and traditions. From a terminological perspective, they use a language known amongst themselves as ‘Targum’ in Yiddish. This community has maintained its presence in this region continuously since the Babylonian Exile. According to another theory, it is claimed that they may have been settled in this region by King Sargon II of Assyria. Although many communities in the region migrated after the Babylonian Exile, the “Jews of Cizre” did not return to Jerusalem but remained in the region. According to a local legend, they have reinforced their sense of sanctity around Mount Cudi, where Noah’s Ark is believed to have landed. For this reason, they are found to have settled in the areas around Mosul, Erbil, Duhok, Sulaymaniyah and Urmia. Their centres of focus in Turkey are primarily Cizre, as well as Başkale, Nusaybin and the area around Hakkâri, formerly known as Çölemerik. Although Jews generally engage in trade, we see that the Jews of Cizre are involved in agriculture and livestock farming. Linguistically, they actively use dialects of Aramaic, Hebrew and, nowadays, local languages. They live within a tribal system similar to that of the local Muslim tribes. Their clothing, attire, the tools they use, and their lifestyle are deeply intertwined with the culture of the local tribes. When we look at their religious life and rituals, whilst they make visits to shrines similar to those of Muslims, they do not neglect their own religious rituals. Educational activities are carried out in centres of religious education known as ‘Heder’. Furthermore, their culture places significant emphasis on certain mystical folk beliefs. With the collapse of the Ottoman Empire and the emergence of nation states, their ties and relationships with their relatives in Iraq reached a breaking point. During the Republican era, they were compelled to align with the policies of the newly established Turkish state. Between 1948 and 1950, Jews from Iraq and the surrounding region were airlifted to Israel as part of an operation known in history as ‘Ezra and Nehemiah’. Between 1950 and 1951, they were subjected to the liquidation of their property and mass migration processes. The Jews from Cizre who went to Israel initially lived in temporary camps before eventually integrating culturally. It is estimated that there are currently around 250,000 Jews of Cizre origin living in Israel. It is striking to note that families of Cizre, Hakkâri and Mosul origin still bear the names of these cities as part of their surnames and identities.

Keywords: History of Religions, Judaism, Cizre Jews, Heder, Migration.

* Ömer Said KARAKAŞ, Develi Faculty of Theology, Kayseri University, ömer_karakas@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3237-2418>.

**Assoc. Prof. Dr. Yasin İPEK, Kayseri University Develi Faculty of Theology, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

BİLİŞSEL TUTARLILIĞIN İKİ KURAMI: HEIDER'İN DENGİ KURAMI İLE FESTİNGER'İN BİLİŞSEL ÇELİŞKİ KURAMI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Ömer YEDİOK*

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TURAL**

ÖZET

Sosyal psikolojide, “bilişsel tutarlılık” kavramı, bireyin tutum ve davranışları arasında bir içsel tutarlılık sağlama eğiliminde olduğu önermesiyle hareket eder. Bu çalışma, tutarlılık kavramının temellerini oluşturan ve önemli bir mesafe almasını sağlayan, Fritz Heider’in Denge Kuramı ile Leon Festinger’in Bilişsel Çelişki Kuramını yöntem ve işleyiş biçimleri açısından karşılaştırılmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüz karmaşık sosyal etkileşimleri anlamlandırmak ve bireylerin bu etkileşimlerde nasıl tutarlılık arayışına girdiklerini açıklamak için bu iki kuram önemli bir perspektif (bakış açısı) sunmaktadır. Heider’in K-D-O modeli üzerine inşa ettiği denge kuramı, tutarlılığın kişilerarası algı çerçevesinde açıklarken; Festinger’in kuramı bireyin kendi içerisinde sahip olduğu inançların ters düşmesi durumunda doğan motivasyonel bir gerilimi ele almaktadır. Heider’de süreç, fenomenolojik olarak işlenirken, Festinger’de kişi davranışı dışsal bir nedene bağlayamadığında, kendi içinde bu durumu mantığa (rasyonelleştirme) sokmaya çalışır. Heider’in denge kuramında bir kişinin (k) tutarsızlıktan kaçınmak için, diğer kişi (d) hakkında tutumunu değiştirmesi ya da tutum objesini (o) olumlu hale getirmesi gerekmektedir. Festinger’de ise bilişsel çelişkiden kaçınmak için, önem+çelişen bilgi sayısı, önem+uyuşan bilgi sayısının oranı olarak ele alınmaktadır. Bu duruma örnek verecek olursak, uyuşan bilgi sayısını arttırdıkça paydaya eklenerek değer kazanacaktır. Niteliksel bir karşılaştırma yönteminin önemsendiği bu çalışma kapsamında, Festinger ve Carlsmith (1959) tarafından, Bilişsel Çelişki (Cognitive dissonance) kuramını kanıtlamak için gerçekleştirilen deney üzerinde durulup, her iki kavrama gelen eleştiriler kültürel evrensellik bağlamında tartışılacaktır. Sonuç olarak bu iki yaklaşımın birbirlerine alternatif (seçenek) olmaktan ziyade, tutarlılık kuramının “sosyal-ilişkisel” ve “içsel-motivasyonel” yönleriyle açıklanarak, bu iki kuramın zıtlıkları vurgulanmaktadır. Ayrıca bu iki kuramın bir savunma mekanizması gibi işlediğini, ortak hedeflerinin kişiyi rahatsız eden tutarsızlıktan nasıl kurtuldukları, çevresine ve kendine karşı öne sürdüğü pekiştiriciler sunduğu ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Heider, Festinger, Denge Kuramı, Bilişsel Çelişki Kuramı, Bilişsek Tutarlılık

* Ömer YEDİOK, Kayseri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 25403022032@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7385-0487>.

** Dr. Mustafa Tural Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, mustafatural@kayseri.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8755-8319>.

TWO THEORIES OF COGNITIVE CONSISTENCY: A COMPARATIVE ANALYSIS OF HEIDER'S BALANCE THEORY AND FESTINGER'S COGNITIVE DISSONANCE THEORY

Ömer YEDİOK*
Dr. Mustafa TURAL**

ABSTRACT

In social psychology, the concept of “cognitive consistency” is grounded in the proposition that individuals are inclined to maintain internal coherence between their attitudes and behaviors. This study aims to comparatively examine, in terms of their methodological approaches and operational processes, two foundational theories that have significantly advanced the concept of consistency: Fritz Heider's Balance Theory and Leon Festinger's Cognitive Dissonance Theory. In order to interpret today's complex social interactions and to explain how individuals seek consistency within these interactions, these two theories offer important analytical perspectives. Heider's Balance Theory, constructed upon the P-O-X (Person-Other-Object) model, explains consistency within the framework of interpersonal perception. In contrast, Festinger's theory addresses the motivational tension that arises when an individual's internal cognitions are in conflict. While the process in Heider's framework is treated phenomenologically, in Festinger's model, when individuals cannot attribute their behavior to an external cause, they attempt to rationalize it internally. According to Heider's Balance Theory, in order to avoid inconsistency, a person (P) must either change their attitude toward another person (O) or adjust their evaluation of the attitude object (X) in a positive direction. In Festinger's framework, however, the avoidance of cognitive dissonance is conceptualized as a function of the ratio between the importance and number of dissonant cognitions and the importance and number of consonant cognitions. For instance, as the number of consonant cognitions increases, the denominator expands, thereby reducing the magnitude of dissonance.

Within the scope of this study, which prioritizes a qualitative comparative method, particular attention is given to the experiment conducted by Leon Festinger and James Carlsmith (1959) to empirically support Cognitive Dissonance Theory. Additionally, criticisms directed at both theories are discussed within the context of cultural universality. In conclusion, rather than constituting alternative explanations, these two approaches should be understood as complementary perspectives that illuminate the “social-relational” and “internal-motivational” dimensions of consistency theory. Their differences are thus emphasized not as contradictions but as analytically distinct contributions. Furthermore, both theories can be interpreted as functioning akin to defense mechanisms, insofar as they explain how individuals alleviate the discomfort caused by inconsistency and generate justificatory reinforcements both toward themselves and their social environment.

Keywords: Heider, Festinger, Balance Theory, Cognitive Dissonance Theory, Cognitive Consistency

* Ömer YEDİOK, Kayseri University, Graduate School of Education, 25403022032@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7385-0487>.

** Dr. Mustafa Tural, Kayseri University, Develi Faculty of Islamic Sciences, mustafatural@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8755-8319>.

OSMANLI'DA NAKİBÜ'L-EŞRÂFLIK MÜESSESESİ:SEYYİD VE ŞERİFLERİN KAYITLI TUTULDUKLARI DEFTERLER

Sedat GÖDE*

ÖZET

İslâm devletlerinde Hz. Muhammed'in soyundan gelen seyyid ve şeriflerin işlerini düzenlemek, nesep silsilelerini kayıt altına almak ve bu ayrıcalıklı zümrenin haklarını muhafaza etmek amacıyla özel kurumlar teşkil edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde de erken dönemlerden itibaren ihdas edilen nakibü'l-eşrâf müessesesi, Ehl-i Beyt'e duyulan derin hürmetin kurumsal ve idari bir tezahürü olarak dikkat çekmektedir. Bu müessese, hem seyyid ve şeriflerin toplumsal statülerini koruma hem de devletin meşruiyet anlayışında Ehl-i Beyt'e verilen önemini göstermekteydi. Osmanlı Devleti'nde II. Bayezid döneminde tam anlamıyla kurumsallaşmaya başlayan nakibü'l-eşrâf kurumu, genellikle ilmiye sınıfına mensup, güvenilir ve saygın kişiler arasından padişah tarafından tayin edilirdi; bu yönüyle görev, hem dini hem de idari sorumlulukları bir arada barındırmaktadır. En temel görevleri; Peygamber soyuna mensubiyet iddialarını titizlikle tahkik etmek, seyyid ve şeriflerin soy kütüklerini düzenli şekilde tutmak "müteseyyid" olarak adlandırılan sahte seyyidlerin ortaya çıkmasını engelleyerek bu sınıfa tanınan vergi muafiyeti ve benzeri hukuki imtiyazların suistimal edilmesinin önüne geçmektir. Bu denetim ve kayıt süreci, nakibü'l-eşrâfdefterleri olarak isimlendirilen ve Osmanlı sosyal tarihine dair son derece kıymetli veriler sunan şecere defterleri aracılığıyla icra edilmiştir. Bu çalışmada, İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi'nde muhafaza edilen nakibü'l-eşrâf defterleri esas alınarak, nakibü'l-eşrâf kurumunun işleyişi, kapsamı ve Osmanlı toplumsal yapısındaki konumu incelenecektir. Ayrıca söz konusu defter serilerinin içerdiği veriler üzerinden hangi tür akademik araştırmaların gerçekleştirilebileceği tartışılacak ve kurumun Osmanlı tarih yazımı açısından sunduğu imkânlar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Tarihi, Nakibüleşrafılık, Seyyid, Şerif, Şecere Defterleri

*Sedat GÖDE, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, godesedat92@gmail.com, ORCID: 0009-0004-6827-7839

THE INSTITUTION OF NAKİBÜLEŞRAFLIK IN THE OTTOMAN EMPIRE: THE REGISTERS IN WHICH SEYYIDS AND SHARIFS WERE RECORDED

SEDAT GÖDE*

ABSTRACT

In Islamic states, special institutions were established to regulate the affairs of the Sayyids and Sharifs, descendants of the Prophet Muhammad, to record their lineage, and to protect the rights of this privileged group. In the Ottoman Empire, the institution of Nakib al-Ashraf, established from early periods, stands out as an institutional and administrative manifestation of the deep reverence felt for the Ahl al-Bayt (the Prophet's family). This institution both protected the social status of the Sayyids and Sharifs and demonstrated the importance given to the Ahl al-Bayt in the state's understanding of legitimacy. The Nakib al-Ashraf institution, which began to fully institutionalize during the reign of Bayezid II in the Ottoman Empire, was generally appointed by the Sultan from among trustworthy and respected individuals belonging to the scholarly class; in this respect, the office encompassed both religious and administrative responsibilities. Its most fundamental duties were: Meticulously verifying claims of descent from the Prophet and maintaining systematic genealogical records of Sayyids and Sharifs aimed to prevent the emergence of fake Sayyids, known as "mutasayyids," and thus prevent the abuse of tax exemptions and similar legal privileges granted to this class. This verification and recording process was carried out through genealogical registers called Nakib al-Ashraf registers, which provide extremely valuable data on Ottoman social history. This study will examine the functioning, scope, and position of the Nakib al-Ashraf institution in the Ottoman social structure, based on the Nakib al-Ashraf registers preserved in the Istanbul Mufti's Office Archive. Furthermore, the types of academic research that can be conducted using the data contained in these register series will be discussed, and the opportunities offered by the institution for Ottoman historiography will be evaluated.

Keywords: Ottoman History, Nakibüleşraflık, Seyyid, Sharif, Genealogy Registers

*Sedat GÖDE, Kayseri University Graduate Education Institute, godesedat92@gmail.com, ORCID: 0000-0009-0004-6827-7839

TÂHİR İBN ÂŞÛR'UN MAKÂSİD TEORİSİ VE ISLAH TASAVVURU EKSENİNDE KUR'ÂN KISSALARINA YAKLAŞIMI*

Şükrü ÇAL**

ÖZET

İslâm düşünce geleneğinde makâsîd teorisinin en önemli temsilcilerinden biri olan Muhammed Tâhir İbn Âşûr (ö.1973), makâsîd düşüncesini fıkıh alanında yazdığı eserlerle teorik çerçeveye oturturken *et-Tahrîr ve't-Tenvîr* adlı tefsirinde de pratik biçimde uygulamaya çalışmıştır. Kur'an'ın yaklaşık üçte birini oluşturan kıssalar da İbn Âşûr'un makâsîd eksenli tefsir yönteminin en bariz görüldüğü bölümlerendir. Bu çalışma, İbn Âşûr'un kıssaları ele alırken kullandığı metodolojiyi ve bu kıssaları tefsir ederken kullandığı makâsîd odaklı yorumlarını incelemektedir. İbn Âşûr'un kıssalara yaklaşım yöntemi, “islah” ve “makâsîd” kavramları etrafında şekillenmektedir. O, kıssaların tekrarını edebi bir kusur değil; aksine her bir anlatımda farklı bir hidayet amacının vurgulandığı bir zenginlik olarak değerlendirir. Müfessir, kıssaları salt tarihsel bilgiler yığını olarak görmekten kaçınarak, metnin edebî mucizeliği ile toplumsal islah arasındaki bağı kurmaya odaklanır. İbn Âşûr'un kıssalara yaklaşımında en önemli nokta; Kur'an'ın bir tarih kitabı olmadığını, aksine bir “hidayet ve irşad” kitabı olduğunu kesin bir dille belirtmesidir. Bu temel kabul, onun kıssalara yaklaşımındaki temyiz edici vasfıdır: O, kıssaları tefsir ederken kıssanın indiriliş amacına (makâsîd) odaklanır. Ona göre kıssadaki her bir ifade, ümmetin dinî ve dünyevi salahı (islah) ile bağlantılı olmak zorundadır. Çalışmamızda İbn Âşûr'un kıssalara yüklediği temel makâsîd şu şekilde tespit edilmiştir: Hidayet ve Islah Maksadı: Kıssaların temel amacı, bireysel ve toplumsal hayatı Kur'an'ın evrensel ahlâk ilkeleri doğrultusunda yeniden inşa etmektir. İbret ve Mev'iza Maksadı: Geçmiş toplumların akıbetinden hareketle insanlığın ibret almasını sağlamak. Teşrîî Kaynaklık Maksadı: Kıssalar üzerinden toplum yönetimi, adalet ve sosyal ahlâk ilkelerine dair temel normlar sunmak. Teselli ve Sabır Maksadı: Hz. Peygamber'in (s.a.v) ve müminlerin maruz kaldığı baskılar karşısında geçmiş peygamberlerin mücadelelerini sunarak onları dirençli tutmak ve nihayetindeki müjdeye hazırlamak. İ'câz ve Tasdik Maksadı: Kur'an'ın gayba dair verdiği haberlerle ilahî temelli olduğunu ispat etmek ve muhatabı belağat açısından aciz bırakmak. Sünnetullah Maksadı: Toplumlara yükseliş ve çöküş yasalarını kıssalar üzerinden somutlaştırarak ibret alınmasını sağlamak. Sonuç olarak İbn Âşûr, kıssaları dinamik ve yaşayan birer “makâsîd metinleri” haline getirmeye çalışmıştır. Kıssaları tarihsel birer vakıa olmaktan çıkarıp, her dönemde geçerliliğini koruyan birer “hidayet mesajı” olarak yeniden yorumlamıştır. Bu tebliğ, müfessirin makâsîd eksenli tefsir anlayışının kıssalar özelindeki yansımalarını ortaya koyarak, çağdaş tefsir çalışmalarına metodolojik bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Tahir İbn Âşûr, et-Tahrîr ve't-Tenvîr, Kur'ân Kıssaları, Makâsîd, Islah

* Bu çalışma Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Ömer ÇELİK danışmanlığında hazırlanan “İbn Âşûr'un Et-Tahrîr Ve't-Tenvîr Tefsirinde Kur'ân Kıssalarının Makâsîd Eksenli Okunuşu” başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

** Araş. Gör, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, sukru.cal@comu.edu.tr, ORCID: 0009-0007-6669-2192

TAHIR IBN ASHUR'S APPROACH TO QURANIC NARRATIVES WITHIN THE FRAMEWORK OF HIS MAQASID THEORY AND CONCEPTION OF ISLAH*

Şükrü ÇAL**

ABSTRACT

Muhammad Tahir Ibn Ashur (d. 1973), one of the most prominent representatives of the *Maqasid* (Objectives) theory in the Islamic intellectual tradition, established the theoretical framework of his thought through his works in the field of jurisprudence (*fiqh*) and sought to apply it practically in his exegesis, *al-Tahrir wa't-Tanwir*. Quranic narratives (*qisas*), which constitute approximately one-third of the Quran, are among the sections where Ibn Ashur's objective-oriented exegetical method is most distinctly evident. This study examines the methodology Ibn Ashur employed in dealing with narratives and his *Maqasid*-oriented interpretations used during the exegesis of these accounts. Ibn Ashur's approach to narratives is shaped around the concepts of "islah" (reform/rectification) and "maqasid." He considers the repetition of narratives not as a literary flaw but, on the contrary, as a form of richness where a different purpose of guidance (*hidayah*) is emphasized in each telling. Avoiding the view of narratives as a mere collection of historical data, the exegete focuses on establishing the link between the literary inimitability (*i'jaz*) of the text and social reform. The most critical point in Ibn Ashur's approach is his explicit assertion that the Quran is not a book of history but a book of "guidance and admonition" (*hidayah and irshad*). This fundamental premise is the distinguishing feature of his approach: while interpreting narratives, he focuses on the objective (*maqsad*) behind the narrative's revelation. According to him, every expression within a narrative must be linked to the religious and worldly welfare (*salah/islah*) of the *ummah*. In this study, the primary objectives (*maqasid*) attributed to narratives by Ibn Ashur have been identified as follows: Objective of Guidance and Reform: Reconstructing individual and social life in accordance with the universal ethical principles of the Quran. Objective of Lesson and Exhortation (*Ibrat and Maw'iza*): Ensuring that humanity draws lessons from the fate of past societies. Objective of Legislative Source (*Tashri'i*): Presenting fundamental norms regarding social administration, justice, and social ethics through narratives. Objective of Consolation and Patience: Maintaining the resilience of Prophet Muhammad (pbuh) and the believers by presenting the struggles of past prophets and preparing them for the ultimate glad tidings. Objective of Inimitability (*I'jaz*) and Affirmation: Proving the divine origin of the Quran through its reports of the unseen (*ghayb*) and rendering the audience incapable of matching its eloquence. Objective of *Sunnatullah* (Universal Laws): Illustrating the laws governing the rise and fall of societies through narratives to ensure lessons are learned. Consequently, Ibn Ashur endeavored to transform narratives into dynamic and living "Maqasid texts." He removed narratives from being mere historical events and reinterpreted them as "messages of guidance" that maintain their validity in every period. This paper aims to present a methodological contribution to contemporary exegetical studies by revealing the reflections of the exegete's *Maqasid*-oriented understanding specifically within the context of Quranic narratives.

Keywords: Exegesis, Tahir Ibn Ashur, al-Tahrir wa't-Tanwir, Quranic Narratives, Maqasid, Islah.

* This study has been prepared based on the doctoral thesis titled "A Maqasid-Oriented Reading of Quranic Narratives in Ibn Ashur's al-Tahrir wa't-Tanwir Exegesis," conducted at Marmara University, Institute of Social Sciences, under the supervision of Prof. Dr. Ömer ÇELİK.

** Research Assistant, Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Theology, sukru.cal@comu.edu.tr, ORCID: 0009-0007-6669-2192.

TÜKETİM TOPLUMUNDA "ISKARTA" OLMAK: MODERN BİREYİN DEĞERSİZLİK HİSSİNE KARŞI BİR SİĞINAK OLARAK DİNÎ RİTÜELLER

Ümit Harun AKKAYA*

ÖZET

Günümüz modern ya da kimi bakış açılarına göre modern sonrası dönemin biçimlendirdiği dünya düzeni, bireyi geçmişte daha belirgin biçimde sahip olduğu özne konumundan uzaklaştırmıştır. Bir anlamda nesnelleşen birey artık tüketime ilişkin kapasitesi çerçevesinde tanımlanmaktadır. Zygmunt Bauman'ın "İskarta hayatlar" olarak kavramsallaştırdığı bu durum, piyasa değerini kaybeden ya da sistemin beklediği performans kriterlerini herhangi bir şekilde karşılayamayan bireyin varoluşsal bir "atık" haline gelme riskini ortaya koymaktadır. Bauman "İskartaya çıkarılma"yı, sistemin "lüzumsuz", "gereksiz", "kullanım dışı" olarak tanımladığını bu durumun da kişiyi vazgeçilebilir olarak etiketlediği ve başkalarının ihtiyaç duymadığı bir birey konumuna indirgediği değerlendirmesini yapmaktadır. Tüketim merkezli mevcut sistemin bizleri zorladığı bu durum ve bağlantılı olarak ortaya çıkan yetersizlik, gözden çıkarılabilirlik kaygısı, modern bireyde sarsıcı bir değersizlik hissi ve yabancılaşma ortaya çıkarmaktadır. Bauman'a göre geçmişin üreticiler toplumuna bakıldığında işsizler belki mutsuzdurlar, perişandırlar ama toplumdaki yerleri her zaman sağlam ve güvenlidir. Gelineen noktada günümüz toplumunda ise dinî ritüeller, bir yandan seküler dünyanın faydacı zihniyetine karşı koyan diğer yandan bireye kaybetme noktasına geldiği özsaygısını geri veren manevi bir alan açmaktadır denilebilir. Bu çalışmanın temel amacı; tüketim odaklı sistemin bireyde yarattığı değersizlik hissiyatı ve bir anlamda "İskarta" olarak etiketlenme endişesine karşı, dinî ritüellerin temel işlevini ve birey için ne tür bir bariyer olduklarını sosyolojik bakış açısıyla irdelemektir. Araştırma nitel bir araştırma olup, literatür taraması ve doküman incelemesi tekniğinden istifade edilmiştir. Günümüz toplumunun değişken ve insanı göz ardı edebilen yapısının aksine, dini ritüeller bireye aidiyet ve güven duygusu sağlayabilmektedir. Dini ritüeller vasıtasıyla zaman ve mekân manevi bir anlam kazanmaktadır. İbadetler, yalnızca dini birer vecibe değil, aynı zamanda sistemin tek tipleştirici baskısına karşı gösterilen bir duruştur. Birey, ritüellerin ona sağladığı manevi koruma aracılığıyla kendini daha fazla güvende hisseder ve varoluşunu yüce bir varlık temelinde anlamlandırır. Sonuç olarak bu çalışma, dini ritüellerin bireyi tüketim toplumunun 'İskarta'laştırma tehdidinden koruduğunu ve günümüz zorlu şartlarına karşı bir tür sığınak olduğunu iddia etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Bauman, İskarta, Tüketim toplumu, Dini ritüeller.

* Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, harunakkaya@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9351-9711

BECOMING "WASTED" IN CONSUMER SOCIETY: RELIGIOUS RITUALS AS A SANCTUARY AGAINST THE MODERN INDIVIDUAL'S SENSE OF WORTHLESSNESS

Ümit Harun Akkaya*

ABSTRACT

The world order shaped by the modern—or, according to some perspectives, postmodern—era has distanced the individual from the position of a "subject," a role that was far more distinct in the past. In a sense, the individual has become objectified and is now defined primarily through their capacity for consumption. This situation, conceptualized by Zygmunt Bauman as "wasted lives," reveals the risk of the individual becoming an existential "waste" if they lose their market value or fail to meet the performance criteria expected by the system. Bauman evaluates "being wasted" as a state where the system defines the person as "superfluous," "unnecessary," or "out of use," thereby labeling them as disposable and reducing them to a status where they are no longer needed by others. This condition, imposed by the consumption-centered system, along with the resulting anxieties of inadequacy and disposability, creates a profound sense of worthlessness and alienation in the modern individual. According to Bauman, in the "society of producers" of the past, the unemployed might have been unhappy or destitute, yet their place in society remained secure and stable. At the current juncture, it can be argued that religious rituals open a spiritual space that, on one hand, resists the utilitarian mindset of the secular world and, on the other, restores the self-respect that the individual is on the verge of losing. The primary objective of this study is to sociologically examine the fundamental function of religious rituals and the type of barrier they provide for the individual against the feelings of worthlessness and the fear of being labeled as "waste" generated by the consumption-oriented system. This research is a qualitative study utilizing literature review and document analysis techniques. Contrary to the fluid and often dehumanizing structure of contemporary society, religious rituals provide the individual with a sense of belonging and security. Through these rituals, time and space acquire a spiritual significance. Religious practices are not merely theological obligations but also a stance against the homogenizing pressures of the system. Through the spiritual protection provided by rituals, the individual feels more secure and finds existential meaning in relation to a transcendent being. In conclusion, this study asserts that religious rituals protect the individual from the threat of "wastelanding" in consumer society and serve as a sanctuary against the challenging conditions of the modern age.

Keywords: Sociology of Religion, Bauman, Wasted, Consumer society, Religious rituals

* Assoc. Prof. Dr., Kayseri University Develi Faculty of Theology, harunakkaya@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9351-9711

DESCARTES'IN GEÇİCİ AHLAK ANLAYIŞI: EPİSTEMOLOJİK ŞÜPHE VE PRATİK RASYONALİTE ARASINDAKİ STRATEJİK DENGİ

Yakup KAYA*

ÖZET

Bu çalışma, René Descartes'ın (1596-1650) *Discours de la méthode* adlı eserinde kavramsallaştırdığı “geçici ahlak” (morale par provision) paradigmasının, erken modern felsefedeki epistemik belirsizlik ile pratik yaşamın sürekliliği arasındaki gerilimi düzenleme işlevini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Modern felsefenin kurucu momenti olan radikal metodik şüphe, özneyi teorik bir boşluğa sürüklerken; eylem dünyasının (praxis) ertelenemez doğası, Descartes'ı kesin bilgiye (scientia) ulaşana dek işlevsel kalacak normatif bir çerçeve inşa etmeye zorlamıştır. Bu bağlamda geçici ahlak, basit bir ara çözümden ziyade, rasyonel öznenin belirsizlik koşullarında eyleme kapasitesini koruyan stratejik bir etik model olarak ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında söz konusu modelin dört temel ilkesi epistemolojik belirsizlik ekseninde incelenmektedir: İlk olarak, yerleşik yasa ve geleneklere uyum ilkesi, toplumsal düzeni koruyarak zihni tamamen şüphe sürecine odaklamayı amaçlar. İkinci olarak, “orman yolcusu” metaforuyla somutlaşan kararlılık (fermeté) ilkesi, kesin bilgi yokluğunda dahi seçilen doğrultuda tutarlılığın, felç edici kararsızlığı aşmanın rasyonel yolu olduğunu gösterir. Stoacı etkiler taşıyan üçüncü ilke, öznenin dış dünyayı değil, kendi düşünce ve arzularını kontrol etmesine dayanırken; dördüncü ilke, aklın geliştirilmesini ahlaki eylemin nihai hedefi olarak konumlandırır. Felsefenin "varlık metafiziği"nden "özne/bilinç felsefesi"ne kayışı, bu geçici etik modeli modern öznenin inşasında kritik bir denge unsuru haline getirmiştir. Çalışmada bu sürecin rasyonalist gelenek içerisindeki yansımaları, özellikle Nicolas Malebranche'ın (1638-1715) bilgi-eylem koordinasyonu üzerinden derinleştirilmektedir. Malebranche, Descartesçı ruh-beden düalizmini "Okasyonalizm" (Vesilecilik) ile radikalleştirerek, geçici ahlakta görülen "insan eyleminin ontolojik sınırlılığı" fikrini Tanrı merkezli bir eylem metafiziğine dönüştürmüştür. Sonuç olarak bu araştırma, Descartes'ın geçici ahlakının modern felsefede sıklıkla ihmal edilen "pragmatik rasyonalite" anlayışının öncülü olduğunu savunmaktadır. Ulaşılan temel sentez, söz konusu modelin felsefe tarihinde basit bir "basamak" olmanın ötesinde, belirsizlik ve sınırlı bilgi koşullarında rasyonel davranış geliştirme biçimlerine dair kalıcı bir paradigma sunduğudur. Çalışma, modern etik düşüncenin köklerindeki yöntemsel ve pratik bütünlüğü yeniden değerlendirerek literatürdeki kuramsal boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe Tarihi, Descartes, Geçici Ahlak, Metodik Şüphe, Pragmatik Rasyonalite.

* Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, yakup.kaya@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1838-6007

DESCARTES' PARADIGM OF TEMPORARY MORALITY: THE STRATEGIC BALANCE BETWEEN EPISTEMOLOGICAL DOUBT AND PRACTICAL RATIONALITY

Yakup KAYA*

ABSTRACT

This study aims to analyze the function of the "temporary morality" (*morale par provision*) paradigm, conceptualized by René Descartes (1596–1650) in his *Discours de la méthode*, in regulating the tension between epistemic uncertainty and the continuity of practical life in early modern philosophy. While radical methodical doubt—the foundational moment of modern philosophy—plunges the subject into a theoretical void, the non-deferrable nature of the world of action (*praxis*) compelled Descartes to construct a normative framework that would remain functional until certain knowledge (*scientia*) was attained. In this context, temporary morality is treated not merely as a makeshift solution, but as a strategic ethical model that preserves the rational subject's capacity for agency under conditions of uncertainty. Within the scope of the study, the four fundamental principles of this model are examined along the axis of epistemological uncertainty. First, the principle of compliance with established laws and customs aims to preserve social order, thereby allowing the mind to focus entirely on the process of doubt. Second, the principle of resoluteness (*fermeté*), personified through the metaphor of the "traveler lost in a forest," demonstrates that in the absence of certain knowledge, consistency in a chosen direction is the rational way to overcome paralyzing indecision. The third principle, bearing Stoic influences, is based on the subject controlling their own thoughts and desires rather than the external world; while the fourth principle positions the cultivation of reason as the ultimate goal of moral action. The shift in philosophy from the "metaphysics of being" to the "philosophy of the subject/consciousness" rendered this temporary ethical model a critical balancing element in the construction of the modern subject. The study further explores the reflections of this process within the rationalist tradition, specifically through the knowledge-action coordination of Nicolas Malebranche (1638–1715). By radicalizing the Cartesian mind-body dualism through "Occasionalism," Malebranche transformed the idea of the "ontological limitation of human agency" found in temporary morality into a God-centered metaphysics of action. Consequently, this research argues that Descartes' temporary morality is the precursor to the concept of "pragmatic rationality," which is frequently neglected in modern philosophy. The fundamental synthesis reached is that this model, far from being a simple "stepping stone" in the history of philosophy, offers a lasting paradigm for developing rational behavior under conditions of uncertainty and limited information. The study aims to fill a gap in the literature by re-evaluating the methodological and practical integrity at the roots of modern ethical thought.

Keywords: History of Philosophy, Descartes, Temporary Morality, Methodical Doubt, Pragmatic Rationality.

* Assoc. Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Theology, yakup.kaya@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1838-6007

MUKADDİMETÜ'L-CEZERÎ'NİN MANZUM VE MENSUR TÜRKÇE TERCÜMELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Yasin ÇÖLLÜ*

ÖZET

İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) kaleme aldığı *Mukaddimetü'l-Cezerî*, tecvid ilminin temel metinlerinden biri olarak İslam dünyasında asırlar boyunca yoğun ilgi görmüştür. Ezbere elverişli manzum yapısı sayesinde medrese ve dârülkurrâlarda ders kitabı olarak okutulan eser, farklı dillere tercüme edilmiştir. Osmanlı tecvid geleneğinde de *Mukaddimetü'l-Cezerî*, tecvid öğretiminin temel kaynaklarından biri olarak kabul edilmiş; eserin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla manzum ve mensur Türkçe tercümeler kaleme alınmıştır. Sûfîzâde Mehmed Efendi (ö. 1023/1615) tarafından Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan 190 beyitlik *Manzûm Cezerî Tercümesi* ile Mehmed Emin Tokâdî'nin (ö. 1158/1745) kaleme aldığı 244 beyitlik *Terceme-i Mukaddimetü İbnî'l-Cezerî* isimli eserler tercüme olmasının yanında manzum tarzda yazılmaları sebebiyle de dikkat çekmektedir. Söz konusu eserler Arapça bilmeyenler için *Mukaddime*'nin anlaşılmasına katkı sunmakla birlikte tecvid ilminde ezber geleneğinin devam etmesini sağlamıştır. Muhammed b. Ömer Kurd Efendi'nin (ö. 996/1588) hacimli ve kapsamlı eseri *Şerh-i Mukaddime-i Cezeriyye*, Mağnîsî'nin (ö. 1000/1592) *Terceme-i Cezerî* adlı çalışması, yakın dönemde ise Hüseyin Harputoğlu tarafından hazırlanan *Risâle-i Cezerî ve Tercemesi* ile M. Sadi Çöğenli'nin *Mukaddimetü'l-Cezerî ve Tercümesi* isimli eserleri *Mukaddimetü'l-Cezerî* üzerine kaleme alınan mensur tercüme faaliyetlerinin örnekleri arasında yer almaktadır. Söz konusu eserler incelendiğinde, müelliflerin yalnızca metni Türkçeye aktarmakla yetinmedikleri, aksine okuyucunun metni daha iyi kavramasını sağlamak amacıyla çeşitli açıklama ve izahlara yer verdikleri görülmektedir. Bu durum, ilgili çalışmaların salt tercüme niteliğinin ötesine geçerek aynı zamanda şerh özelliği taşıdığını göstermektedir. Böylece tercüme faaliyetleri, tecvid kurallarının daha anlaşılır bir şekilde aktarılmasına ve farklı eğitim seviyelerindeki okuyucular tarafından kolaylıkla öğrenilmesine katkı sağlamıştır. Öte yandan *Mukaddimetü'l-Cezerî* üzerine yapılan manzum tercümeler, eserin öğretici yönünü muhafaza ederken ezberlenebilirlik vasfını da korumayı hedeflemiştir. Manzum form sayesinde öğrencilerin tecvid kaidelerini daha kolay ezberleyebilmeleri ve bilgileri uzun süre muhafaza edebilmeleri amaçlanmıştır. Bu yönüyle manzum tercümeler, Osmanlı eğitim geleneğinde önemli bir görev üstlenmiştir. Netice itibarıyla *Mukaddimetü'l-Cezerî* etrafında Osmanlı döneminde başlayan tercüme faaliyetleri günümüzde de devam etmektedir. Bu durum, eserin tecvid eğitimindeki merkezi konumunu koruduğunu ve farklı dönemlerde ortaya çıkan eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir literatür oluşturduğunu göstermektedir. Çalışma neticesinde *Mukaddime* etrafında oluşan Türkçe tercümelerin tecvid öğretimini kolaylaştıran, ezberi destekleyen ve eserin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan önemli eğitim araçları olduğu ortaya konulacaktır. Böylece Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde *Mukaddimetü'l-Cezerî* etrafında oluşan Türkçe literatürün tecvid eğitimine katkıları değerlendirilerek ilgili literatüre katkı sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tecvid, *Mukaddimetü'l-Cezerî*, Tercüme, Manzum ve Mensur Tercüme.

* Öğr. Gör., Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kırâat İlmi Anabilim Dalı, yasincolu@kayseri.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0428-6988.

A STUDY OF THE TURKISH POETIC AND PROSE TRANSLATIONS OF AL-MUQADDİMAH AL-JAZARİYYAH

Yasin ÇÖLLÜ*

ABSTRACT

The Muqaddimat al-Jazariyyah, authored by Ibn al-Jazari (d. 833/1429), has garnered profound and enduring interest across the Islamic world for centuries as one of the foundational texts in the science of tajwid (Quranic recitation). Owing to its versified structure, which lends itself to memorization, the work was incorporated into the curricula of madrasas and dar al-qurra (centers for Quranic recitation) as a textbook and has been translated into various languages. Within the Ottoman tajwid tradition, the Muqaddimat al-Jazariyyah was similarly recognized as a seminal instructional source; consequently, numerous poetic (versified) and prose translations in Turkish were produced to facilitate a deeper comprehension of the text. Notable among these are the 190-couplet versified translation authored in Ottoman Turkish by Sufizade Mehmed Efendi (d. 1023/1615), and the 244-couplet Tarjamah Muqaddimat Ibn al-Jazari by Mehmed Emin Tokadi (d. 1158/1745). These works are particularly significant not only as translations but also for their adoption of the poetic form. While rendering the Muqaddimah accessible to non-Arabic speakers, they simultaneously sustained the traditional practice of memorization within the field of tajwid. In terms of prose translation initiatives, prominent historical and contemporary examples include the voluminous and comprehensive Sharh-i Muqaddimah-i Jazariyyah by Muhammad b. Umar Kurd Efendi (d. 996/1588), Maghnisi's (d. 1000/1592) Tarjamah-i Jazari, and more recently, Risale-i Cezari ve Tercemesi by Huseyin Harputoglu, alongside Mukaddimetu'l-Cezari ve Tercumesi by M. Sadi Cogenli. An examination of these works reveals that the authors did not merely transpose the text into Turkish, but rather incorporated various explanations and commentaries to enable readers to fully grasp the material. This methodological approach demonstrates that these studies transcend the scope of literal translation, functioning concurrently as commentaries (sharh). Thus, these translation efforts have contributed significantly to a more intelligible transmission of tajwid rules, rendering them easily accessible to learners at various educational levels. On the other hand, the versified translations of the Muqaddimat al-Jazariyyah aimed to preserve the text's memorability while maintaining its pedagogical efficacy. Through the poetic medium, it was intended that students could more easily commit the rules of tajwid to memory and retain this knowledge over the long term. In this regard, versified translations performed a vital function within the Ottoman educational tradition. Consequently, the translation activities surrounding the Muqaddimat al-Jazariyyah that commenced during the Ottoman era continue into the contemporary period. This ongoing engagement underscores the text's enduring centrality in tajwid education and its capacity to generate a body of literature responsive to evolving pedagogical needs across different eras. Ultimately, this study demonstrates that the Turkish translations centered around the Muqaddimah serve as pivotal educational instruments that facilitate the teaching of tajwid, reinforce memorization, and expand the text's reach to broader audiences. By evaluating the contributions of the Turkish literature that developed around the Muqaddimat al-Jazariyyah during both the Ottoman and Republican periods, this study aims to offer a meaningful contribution to the existing scholarship.

Keywords: Tajwid, Muqaddimat al-Jazariyyah, Translation, Poetic and Prose Translation

* Lecturer, Kayseri University, Develi Faculty of Islamic Sciences, Department of Qur'anic Recitation and Qirā'āt, yasincolu@kayseri.edu.tr; ORCID: 0000-0002-0428-6988.

UFO DİNLERİNE GENEL BİR BAKIŞ: RAELYENLER ÖRNEĞİ**Doç. Dr. Yasin PEK*****ÖZET**

On dokunucu yüzyılın özellikle ikinci yarısından itibaren, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, mensubu olduğu inançtan tatmin olamayan ya da aynı inancı benimsediği dini grupları/ otoritelerin söylem ve eylemlerinden rahatsız olan insanlar yeni dini arayışlara girişmişlerdir. Hristiyanlık inancına mensup olanların çoğunluğunu teşekkül ettirdiği bu oluşumlar başlangıçta cemaat ya da tarikat şeklinde varlık göstermeye başlamışlar ve zaman içerisinde mensup sayılarının artmasıyla doğru orantılı olarak Yeni Dini Hareketler dönüşmüşlerdir. Uzaydan geldiği/ geleceği varsayılan varlıklara kutsiyet atfedilen ve “Uzay Dinleri” ya da “UFO Dinleri” şeklinde isimlendirilen dini oluşumlardan bahsi geçen Yeni Dini Hareketlerin sıra dışı örnekleri arasında yer almaktadırlar. UFO Dinleri (Unidentified Flying Object/ Tanımlanamayan Uçan Nesne), kurucuları ve takipçileri tarafından karizmatik bir lider figürü ve ezoterik bilgi hiyerarşisi üzerine temellendirilmiş, gelişmiş bir medeniyetin müdahalesiyle gelecek olan bir "kurtuluş/kurtarıcı" beklentisiyle beslenmiştir. Modern teknoloji ve bilimsel verilerin inanç motifleriyle senkretize edilmeye çalışıldığı bu hareketlerin en dikkat çekici söylemleri dinin ancak bilimle meşruiyet kazanacağıdır. Onlara göre mevcut inanç sistemlerinin vaat ettiği cennet kavramı toplumları oyalamaktan ve günü kurtarmaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir. Hakiki cennet ve gerçek mutluluk, uzaylıların yardımıyla daha net bir şekilde anlaşılacak olan bilim ve teknolojinin verileriyle keşfedilecek olacak ölümsüzlükten başka bir şey değildir. Bu sıra dışı ve marjinal düşüncelerle ortaya çıkan UFO Dinlerinin en dikkat çekici örneklerinin başında Raelyen ve Heaven's Gate (Cennetin Kapısı) hareketleri gelmektedir. Özellikle Raelyen hareketi ölümsüzlüğün keşfi yolunda ortaya koyduğu insan klonlama çalışmalarıyla dünya genelinde adını duyurmayı başarmıştır. Raelyenizm ya da Raelyen Hareketi olarak bilinen bu dini oluşum, 1974 yılında Fransız gazeteci Claude Vorilhon tarafından kurulmuştur. Vorilhon, Elohim adını verdiği uzaylılar tarafından özel olarak seçildiğini ve onların yakın bir zamanda geleceğinin habercisi olduğunu iddia etmiştir. Kendisine uzaylılar tarafından “Işık getiren”, “Uzaylıların Elçisi”, “Haberci” anlamlarına gelen Rael isminin verildiğini söyleyen Vorilhon’un temel doktrini, yeryüzündeki yaşamın evrimsel süreçlerle ya da geleneksel bir tanrı figürüyle değil, Elohim olarak adlandırılan ileri bir dünya dışı medeniyet tarafından laboratuvar ortamında genetik mühendislik yoluyla yaratıldığı iddiasına dayanır. Hayatın her alanında özellikle de cinsellik konusunda aşırı özgürlükçü bir söyleme sahip olan bu hareke kısa sürede dünyanın farklı birçok bölgesine yayılmış ve kendi iddialarına göre günümüzdeki sayıları 80.000’e ulaşmıştır. 2000’li yılların başında kurdukları Clonaid adlı şirket aracılığıyla ilk insan klonunu gerçekleştirdiklerini iddia etmişlerse de buna dair bilimsel bir kanıt sunamamışlardır. Bu çalışmayla, sayıları net olarak belli olmasa da Türkiye’de taraftarı olan, uzaylı olarak nitelendirilen varlıkların öncülüğünde kurulduğu ve insanlığın nihai kurtuluşunu sağlayacak bilgi ve teknolojiye sadece kendileri aracılığıyla ulaşılabilirliğini iddia eden Raelyen hareketinin nasıl ortaya çıktığını ve ne gibi söylemlere sahip olduğunu ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yeni Dini Hareketler, UFO Dinleri, Raelyenler.

* Doç. Dr. Yasin İPEK, Kayseri Üniversitesi Develi İlahiyat Fakültesi, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

AN OVERVIEW OF UFO RELIGIONS: THE CASE OF THE RAE LIANS

Doç. Dr. Yasin İPEK *

ABSTRACT

From the second half of the nineteenth century onwards, particularly in European countries, people who were dissatisfied with their existing faith or who were troubled by the words and deeds of the religious groups or authorities to which they belonged began to seek out new religious paths. These movements, predominantly composed of those adhering to the Christian faith, initially took the form of congregations or sects and, over time, evolved into New Religious Movements in direct proportion to the growth in their membership. Religious groups that ascribe sacredness to entities believed to have come from or to come from space, and which are referred to as ‘Space Religions’ or ‘UFO Religions’, are among the most unusual examples of these New Religious Movements. UFO Religions (Unidentified Flying Object), founded and sustained by their leaders and followers, are based on a charismatic leadership figure and an esoteric hierarchy of knowledge, fuelled by the expectation of a “salvation/saviour” to come through the intervention of an advanced civilisation. The most striking claim of these movements, which attempt to syncretise modern technology and scientific data with religious motifs, is that religion can only gain legitimacy through science. In their view, the concept of paradise promised by existing belief systems serves no purpose other than to keep societies occupied and get by from day to day. True paradise and genuine happiness are nothing other than immortality, which will be discovered through the findings of science and technology—a concept that will become clearer with the help of extraterrestrials. Among the most striking examples of UFO religions, which have emerged from these unconventional and marginal ideas, are the Raelian and Heaven’s Gate movements. The Raelian movement, in particular, has managed to make a name for itself worldwide through its human cloning research undertaken in the pursuit of discovering immortality. This religious movement, known as Raelianism or the Raelian Movement, was founded in 1974 by the French journalist Claude Vorilhon. Vorilhon claimed that he had been specially chosen by aliens he called the Elohim and that he was the herald of their imminent arrival. He stated that the name ‘Rael’—meaning ‘Messenger’—was given to him by the aliens, “Messenger”, Vorilhon’s core doctrine is based on the claim that life on Earth was created not through evolutionary processes or by a traditional divine figure, but by an advanced extraterrestrial civilisation known as the Elohim, through genetic engineering in a laboratory setting. This movement, which espouses an extremely libertarian stance in all areas of life, particularly regarding sexuality, has spread rapidly to many different regions of the world and, according to its own claims, now numbers 80,000 members. Although they claimed to have produced the first human clone through Clonaid, a company they established in the early 2000s, they have been unable to provide any scientific evidence to support this. The aim of this study is to examine how the Raelian movement—which, although its exact numbers are unclear, has followers in Turkey, was founded under the leadership of entities described as extraterrestrials, and claims that the knowledge and technology to bring about humanity’s ultimate salvation can only be accessed through them—came into being and what kind of discourse it espouses.

Keywords: History of Religions, New Religious Movements, UFO Religions, Raelians.

* Assoc. Prof. Dr. Yasin İPEK, Kayseri University Develi Faculty of Theology, yasinipek@kayseri.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7178-6683>.

MUSTAFA ASIM KÖKSAL’IN “PEYGAMBERLER TARİHİ” KİTABINDAKİ HZ. YAKUP VE HZ. YUSUF BÖLÜMÜNÜN KUR’AN KISSALARININ VERDİĞİ MESAJLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Yaşar ATİLA*

ÖZET

Kıssa, bir konuyu başkalarına anlatmada 7’den 70’e her insana hitap eden bir tahkiye tarzıdır. Kur’an kıssaları da Allah’ın mesajlarını muhatap olan insanların kolaylıkla ve daha iyi kavramaları için anlatılmış etkili bir iletişim şeklidir. Bu tarz iletide Kur’an’ın insanlara vermek istediği hemen bütün mesajlar, farklı kıssaların içerisine yayılmış olarak verilir. Örneğin, tevhide davet, şirki terk, iyiliğe yönelme, kötülüklerden kaçınma, ihlas ile ibadet, geçmiş kavimlerin akıbetleri vb. mesajlar muhataplara kıssalar üzerinden de iletilir. Kur’an’ın peygamber kıssalarında doğrudan Hz. Muhammed (sas) ve sahabeye, dolaylı olarakta bütün İslam davetçilerine, mücadelelerinde örnek alacakları peygamberler aracılığıyla moral ve motivasyon verilir. Yine bu kıssalarda peygamber davetini kabullenmeyen toplumların akıbetlerinin nereye varacağı noktasında uyarılarda bulunulur.

Mustafa Asım Köksal’ın “Peygamberler Tarihi” adlı eserinde Kur’an’da adı geçen peygamberler konu edinilmiş ve bu peygamberlerin hayat hikâyeleri, genellikle İslam Tarihi kaynaklarının israiliyat haberlerinden aldığı bilgilere başvurulmak suretiyle ortaya konmuştur. Görebildiğimiz kadarıyla yazar bu kitabında, peygamberlerin hayat hikâyelerine dair tarih kitaplarında geçen bilgileri, eleştirel bir gözle bakmadan ve doğruluk süzgecinden geçirmeden, gelecek nesillere aktarmaktadır. Bir kısım Kur’an müfessirleri de peygamber kıssalarının tefsirini yaparken bu ve benzeri eserlerden istifade etmektedir. Biz bu bildirimizde yazarın hayat hikâyelerini anlattığı Hz. Yakup ve Hz. Yusuf’un (as) hayat hikâyeleri çerçevesinde ve bu kıssalarda verilmek istenen mesajları odak noktası yaparak; Kur’an’da anlatılan Hz. Yakup ve Hz. Yusuf (as) kıssalarında verilen mesajlarla karşılaştırmak istiyoruz. Elde ettiğimiz bulgulardan hareketle, peygamberler tarihi anlatılarının özellikle mesaj temelli olarak ele alınması gerektiği noktasında bir değerlendirme yapacağız. Çalışma yapılırken öncelikle ve genelde Kur’an’ın bütün kıssalarında, özelde ise Hz. Yakup ve Hz. Yusuf (as) kıssalarında verdiği mesajlar üzerine tespitler yapılacaktır. Sonrasında ise M. Asım Köksal’ın bu iki peygamberi ele aldığı bölüm, mesaj odaklı olarak incelenecektir. Sonuç olarak, ortaya konan tespitler analiz edilmek suretiyle, Tefsir ilmi çalışmalarında da kendilerinden istifade edilen peygamberler tarihi çalışmaları için bazı önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Mustafa Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Kur’an Kıssaları, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf.

* Dr. Öğretim Üyesi, Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, E-mail: yasaratila@kayseri.edu.tr, ORCID:0000-0001-8121-9132

AN EVALUATION OF THE SECTIONS ON PROPHET YAQOUB AND PROPHET YOUSEF IN MUSTAFA ASIM KÖKSAL'S HISTORY OF THE PROPHETS IN THE CONTEXT OF THE MESSAGES CONVEYED BY THE QUR'ANIC NARRATIVES

Yaşar ATİLA*

ABSTRACT

Narrative (qışşā) is a style of storytelling that appeals to people of all ages, from children to the elderly, in conveying a subject to others. The Qur'anic narratives are also an effective form of communication through which Allah's messages are conveyed so that the people addressed may comprehend them more easily and more effectively. In this mode of communication, almost all of the messages that the Qur'an intends to convey to humanity are distributed throughout different narratives. For example, messages such as the call to tawhīd, the abandonment of shirk, the pursuit of righteousness, the avoidance of evil, worship with sincerity, and the fate of past communities are communicated to the audience through narratives. In the prophetic narratives of the Qur'an, direct moral support and motivation are provided to Prophet Muhammad (pbuh) and his Companions, and indirectly to all callers to Islam, through the examples of the prophets whom they may emulate in their struggles. Likewise, these narratives contain warnings regarding the eventual fate of communities that reject the prophetic call. In his work entitled *History of the Prophets*, Mustafa Asım Köksal deals with the prophets whose names are mentioned in the Qur'an and presents their life stories, generally by referring to information derived from Isrā'iliyyāt reports found in sources of Islamic history. As far as we can observe, in this work the author transmits to future generations the information concerning the lives of the prophets found in historical sources without approaching it critically or subjecting it to a process of verification. Some Qur'anic exegetes (tafsīr) also benefit from this and similar works while interpreting the prophetic narratives. In this paper, within the framework of the life stories of Prophet Yaqoub and Prophet Yousef (peace be upon them), as narrated by the author, and by focusing on the messages intended to be conveyed through these narratives, we aim to compare them with the messages presented in the Qur'anic accounts of Prophet Yaqoub and Prophet Yousef (peace be upon them). Based on the findings obtained, an evaluation will be made concerning the necessity of approaching narratives of prophetic history particularly from a message-centered perspective. In conducting the study, determinations will first be made regarding the messages conveyed in all Qur'anic narratives in general, and specifically in the narratives of Prophet Yaqoub and Prophet Yousef (peace be upon them). Subsequently, the section in which M. Asım Köksal discusses these two prophets will be examined from a message-oriented perspective. As a result, by analyzing the findings presented, certain recommendations will be offered for studies on the history of the prophets, which are also utilized in the field of Qur'anic exegesis (tafsīr).

Keywords: Tafsīr, Mustafa Asım Köksal, History of the Prophets, Qur'anic Narratives, Prophet Yaqoub and Prophet Yousef.

* Assistant Professor, Department of Basic Islamic Sciences, Faculty of Theology, Kayseri University, Develi, Türkiye. E-mail: yasaratila@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8121-9132.

TANAH'IN GAZAP OLGUSUNDA GÖRÜLEN DEĞİŞİM SÜRECİNİN ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural*

ÖZET

Yahudi din bilginleri tarafından, Yahudi kutsal kitapları; sahilik derecesine ulaşmış (kanonik), ve sıhhat derecesi istenilen düzey ulaşmamış (apocrypha) kitaplar olarak ikiye ayrılmıştır. Sahih görülen kutsal kitapların tamamını ifade etmek için de 'Tanah' kelimesi kullanılmıştır. İnanç, ahlak ve Yahudi hukuku gibi konulardan bahseden Tanah'ta aynı zamanda kronolojik olarak peygamberlerin, hakimlerin ve kralların dönemlerinde yaşananlar hakkında bilgiler verilmektedir.

Tanah'ın anlatımlarına göre ilk dönemlerde çabuk hiddetlenen ve hızla cezalandıran bir Tanrı tipolojisi göze çarpmaktadır. Bu dönemlerde genellikle İsrail oğulları tanrısal hiddete muhatap olacak eylemlerde bulunmakta ve Musa peygamber sayesinde tamamen yok edilmekten son anda kurtulmaktadır. Ancak tanrısal gazaba muhatap olan bu kişiler tamamen yok edilmeseler bile mutlaka ağır cezalandırmalara maruz kalmaktadırlar.

Bununla birlikte, Kral Davut'tan sonraki dönemlerdeki Tanrı tipolojisinde bir değişim gerçekleşir. İsraililerin Tanrı'sı önceki döneme nazaran daha sakin bir karakter sergilemeye başlar. Suçluları hemen cezalandırmaz hatta çoğu zaman bağışlar. Tanah'taki ifadelere göre Tanrı'nın davranışlarında görülen bu değişikliğin sebebi, Tanrı'nın İsraililere olan muhabbetinden ziyade kral Davut hürmetinedir.

Tanah'ta verilen bilgiler ekseninde, kral Davut dönemi ile ondan önceki dönemin karşılaştırmalı olarak tasvir edilmesi ve İsrail Tanrı'sındaki tipolojik değişimin nedenlerinin, fenomenolojik bakış açısıyla tahlil edilerek anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Suç, Ceza, Öfke, İnat, Ayrıcalık, Sürgün.

*Dr. Mustafa Tural, Assistant Professor, Kayseri University, Develi Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, mustafatural@kayseri.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8755-8319.

AN ANALYSIS OF THE PROCESS OF CHANGE OBSERVED IN THE CONCEPT OF WRATH IN THE TANAKH

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural*

ABSTRACT

Jewish scholars have divided the Jewish sacred texts into two categories: canonical and apocryphal. The canonical sacred texts are referred to by the term “Tanakh.” The Tanakh addresses topics such as faith, ethics, and Jewish law. It also chronologically recounts the events of the periods of the prophets, judges, and kings. According to the information in the Tanakh, in the early periods of Jewish history, God is quick to anger and to punish. During this period, the Israelites often provoke God, and God acts in anger to punish them. At times, thanks to the prophet Moses, God refrains from completely destroying them. However, even when God does not completely destroy the Israelites, He imposes severe punishments upon them. Nevertheless, the typology of God changes in the periods following King David. The God of the Israelites exhibits a calmer character compared to earlier times. He does not immediately punish the guilty and even forgives them at times. According to the Tanakh, the reason for this change observed in God is His love for King David. In this study, evaluations were made based on the information provided in the Tanakh. The period of King David was described in comparison to the period preceding it. The reasons for the typological change in the God of Israel were analyzed from a phenomenological perspective.

Keywords: Guilt, Punishment, Anger, Mercy, Privilege, Exile.

* Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Tural, , Kayseri Üniversitesi, Develi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, mustafatural@kayseri.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-8755-8319.